

Artikkeli

VERTAISARVIOITU
KOLLEGIALT GRANSKAD
PEER-REVIEWED
www.tsv.fi/tunnus

Journalismi valistajana ja kyseenalaistajana

Koronapolitiikka ja tieteelliset kiistat Helsingin Sanomissa ja Dagens Nyheterissä keväällä 2020

Vertailen *Helsingin Sanomien* (HS) ja ruotsalaisen *Dagens Nyheterin* (DN) tapaa käsitellä tieteellistä tietoa koronapandemian yhteydessä keväällä 2020. Kiinnostuksen kohteena ovat artikkelit, joissa esitettiin eriäviä näkökulmia tieteellisestä kysymyksestä. Keskeisiä tutkimuskysymyksiä ovat, mikä oli uutisoinnin suhde kansalliseen koronapolitiikkaan, mistä esitettiin eriäviä näkemyksiä ja kuinka tieteellisiä kiistoja käsiteltiin. Lehdet käsitelivät tieteellistä epävarmuutta eri tavoin. HS ratkoi epävarmuuksia antamalla äänen eri asiantuntijoille. Lehden pyrkimyksenä oli antaa monipuolinen kuva epävarmasta asiasta. Käsitteily oli teknistä ja yksityiskohtiin menevää. DN avasi tieteellisiä tuloksia toimittajan äänellä ja pyrki helpottajuisuuteen. DN myös otti suuremmin kantaa siihen, mikä oli uskottavaa tiedettä. Usein uskottavuuden arvioijana toimi Folkhälsomyndighetenin Anders Tegnell, jonka asema DN:ssä oli paljon vahvempi kuin THL:n Mika Salmisen HS:ssä. Näin DN otti HS:a voimakkaammin ”kansanvalistajaroolin” uutisoinnissaan.

AVAINSANAT: covid-19, tiedeviestintä, sanomalehdet, tieteelliset kiistat

Keväällä 2020 uusi, ihmisiin tarttuva koronavirus aiheutti globaalin pandemian, joka muutti nopeasti globaalin mediailmapiirin. Uutiset keskittyivät kasvaviin tartunta- ja kuolleisuuslukuihin ja hallitusten koronatoimiin. Eri maissa tehtiin erilaisia toimenpiteitä. Joissakin pyrittiin hidastamaan viruksen leviämistä, toisissa tukahduttamaan epidemia kokonaan. Myös Suomi ja Ruotsi valitsivat tuolloin erilaiset strategiat pandemiaan vastaamiseksi: Ruotsi yritti pitää yhteiskuntaa niin avoinna kuin mahdollista. Suomi taas otti käyttöön järeämmät toimet ja muun muassa sulki koulut ja eristi Uudenmaan. Molemmissa maissa tehtyjä ratkaisuja perusteltiin tieteellä ja asiantuntijamielipiteillä, mutta suomalaiset ja ruotsalaiset asiantuntijat arvioivat pandemian riskejä eri tavoin. Tässä tutkimuksessa vertailen sitä, kuinka *Helsingin Sanomat* (HS) ja ruotsalainen *Dagens Nyheter* (DN) rakensivat käsityksiä koronapandemiaan liittyvistä tieteellisistä erimielisyyksistä ja eriävistä asiantuntijanäkökuolemista keväällä 2020.

Kevään 2020 poliittiset valinnat valtiollisesta koronastrategiasta kytkeytyivät tieteellisiin kysymyksiin, ja strategioita perusteltiin asiantuntijatietoon nojaten. Asiantuntijat eivät kuitenkaan olleet aina toimintasuosituksissaan tai edes tilannearvioissaan yksimielisiä kuten myöhempi analyysi osoittaa. Tarkastelen asiantuntijoiden näkökulmia ja niistä uutisointia saksankielisen käsiteparin *Sein* ja *Sollen* avulla. *Sein* viittaa faktuaalisuuteen eli siihen miten asiat ovat. *Sollen* kuvastaa sitä, kuinka asioiden tulisi olla ja mitä pitäisi tehdä. Aiemmin olen käyttänyt käsiteparia lapsia ja kouluja koskevaa koronauutisointia tarkastellessani (Kangas 2022).

Koronapandemia on kiinnostava konteksti tarkastella tiedejournalismia ja tieteen käyttöä politiikassa. Keskityn nimenomaan kevääseen 2020, jolloin pandemia oli uusi ja vielä tuntematon ilmiö niin tutkijoille kuin heidän tutkimustuloksistaan raportoiville tiedejournalisteillekin. Tarjolla oli paljon epävarmaa, varmistamatonta tietoa, mikä vaikeutti koronasta raportoitujen journalistien työtä. Kyseessä oli ennennäkemätön, tieteelliseen tietoon kytkeytyvä kriisi, jonka yhteydessä puhuttiin John E. Muellerin (1970, 21–22) tarkoittamasta ”lipun alle kerääntymisestä”. On esitetty, että kriisitilanteessa uutisointi myötäilee usein valtiollisia linjauksia myös demokratioissa, joissa on periaatteessa vapaa ja kriittinen media (Ojala 2022; Klemm ym. 2017). Koronapandemian alussa Suomessa näyttääkin käyneen näin: uutismedia tuki viranomaisia tiedonvälityksellään ennen kuin alkoi loppukeväästä raportoida aiheeseen liittyviä kiistoja (Uutela ja Väliverronen 2023). Tarkastelenkin, kuinka Suomen ja Ruotsin erilaiset lähestymistavat koronapandemiaan heijastuivat pandemian ja sen riskien esittämiseen *HS:n* ja *DN:n* uutisoinnissa.

Artikkelini keskeinen kysymys liittyy tiedejournalismiin. Tarkastelen, millaista tieteellistä tietoa kahden naapurimaan suurimmat lehdet käyttivät kertoessaan pandemiasta ja miten ne hyödynsivät sitä. Millaisia eroja ja samankaltaisuuksia tulee esille? Millaisissa faktoissa (*Sein*) pitäydettiin ja millaisia suosituksia (*Sollen*) esitettiin? Vastaavanlaista koronauutisointia käsittelevää vertailevaa, tiedeuutisointiin keskittyvää tutkimusta en tiedä ennen tehdyn.

Artikkeli valaisee sitä, miten kahden maan suurimpien lehtien journalismi suhtautui oman maan koronalinjauksiin. Mitkä asiat nostettiin keskusteluun, ja miten niistä raportoitiin? Koska kyseessä oli uusi, aiemmin tuntematon epidemia, on kiinnostavaa myös se, miten *HS* ja *DN* selittivät virukseen liittyviä asioita lukijoilleen ja keneen ne näissä selityksissä luottivat.

Seuraavassa osiossa esitän artikkelini teoreettiset lähtökohdat sekä täsmennetyt tutkimuskysymykset. Sen jälkeen kuvaan käyttämäni aineistot ja menetelmät. Sitten analysoin tarkemmin, kuinka lehdet käsitelivät kysymyksiä, joista aineistossa esiintyi eriäviä näkemyksiä. Tilastyistä keskityn lehdissä yleisimmin esiintyneisiin kysymyksiin. Ensin käsitelen keskustelua koronastrategiasta, sitten infektiokuolleisuudesta, oireettomien tartuttavuudesta, ja lopuksi maskeista. Lasten tartuttavuuteen ja koulujen sulkemiseen liittyviä kysymyksiä (Kangas 2022) sekä käytettyjä asiantuntijoita ja keskusteluun vaikuttamaan pyrkineitä tahoja olen käsitellyt aiemmin (Kangas 2023).

Teoreettiset lähtökohdat

Koronapandemiaa koskeva tieteellinen keskustelu oli haastava aihe journalismille. Alussa tutkijat esittivät erilaisia, usein ristiriitaisiakin näkemyksiä. Tutkimukset, joista keskusteltiin ja

joihin vedottiin, eivät olleet usein vielä läpäisseet vertaisarviointia (Dunwoody 2021, 20–21). Osa mediassa käsitellyistä raporteista ei myöskään täyttänyt tieteellisen tutkimuksen kriteereitä. Informaation lisäksi liikkeellä oli valtava määrä mis- ja disinformaatiota. Aiheesta käytiin myös hyvin aktiivista kansalaiskeskustelua. Tanya Lewis (2022) vertaa oman kokemuksensa pohjalta tiedejournalistien tilannetta lentokoneen rakentamiseen samalla kun sillä lennetään. Pandemian alku oli siis poikkeuksellinen niin tieteen kuin tiedejournalisminkin kannalta.

Tieteelliset argumentit ovat usein journalistille ja yleisölle kuin *musta laatikko*. Termi on lainattu tekniikasta ja kybernetiikasta kuvaamaan systeemiä, joka on liian monimutkainen auki selitettäväksi (ks. esim. Huhtasalo 2022, 44). Systeemiin perehtymätön joutuu vain ottamaan annettuna, että se toimii esitetyllä tavalla. Koronakeskustelussa esimerkiksi epidemiologiset mallinnukset erilaisine taustaoletuksineen ja parametreineen olivat monille musta laatikko. Tiedejournalismin kannalta kiintoisaa on analysoida, miten journalistit yrittivät avata pandemian mustaa laatikkoa, eli miten vaikeaselkoisia tieteellisiä kysymyksiä yritettiin selittää suuralle yleisölle.

Epävarmuus kuuluu tieteeseen, ja uudet – vertaisarvioidutkin – tutkimustulokset ovat usein alustavia. Tyypillisesti journalisti voi arvioida tieteellisten argumenttien uskottavuutta vain epäsuorasti. Journalistit voivat konsultoida tieteellisiä asiantuntijoita tai sivuuttaa epävarmuustekijät tai kehystää ne asiantuntijoiden väliseksi erimielisyydeksi (Lehmkuhl ja Peters 2016). Usein jotakin tieteellistä väitettä koskevat eriävät näkemykset esitetään mediassa ikään kuin tasavertaisina (Dunwoody 2021, 21–22). Näin tapahtuu etenkin silloin, kun tieteellinen evidenssi on riittämätöntä tai ristiriitaista kuten koronan alkuvaiheessa. Tällöin journalisti usein valitsee ”neutraalin välittäjän” roolin eli esittää aiheeseen liittyvät erilaiset näkökulmat, jolloin totuuden oletetaan löytyvän jostakin niiden väliltä (Dunwoody 2021, 21–22). Kun tiedettä koskevaa väitettä ei pystytä arvioimaan sisällöllisesti, raportoidaan, kuka siitä on sanonut mitään. Osin tämän tasapuolisuusajattelun vuoksi tiedeyhteisön epäuskottavina pitämät näkökulmat ovat saaneet suhteettoman painoarvon. Esimerkistä käynee ilmastonmuutosta koskeva uutisointi Yhdysvalloissa (Boykoff ja Boykoff 2004). Asiantuntijat ovat myös tuoneet esiin koronaan liittyvien marginaalisten näkökulmien saaneen suhteettomasti palstatilaa suomalaisessa mediassa (Uutela ja Väliaverron 2023, 35).

Asiantuntijoiden näkemyserojen taustoja ja merkitystä voi olla vaikea avata maallikolle, minkä takia erimielisyys voi herättää hämmennystä. Näin näyttäisi käyneen koronakriisin kohdalla (Jallinoja ja Väliaverron 2021). Näkemyseroja ja ristiriitoja koskeva uutisointi voi myös vähentää luottamusta tieteeseen ja lisätä epävarmuutta ja huolta (Chang 2015; Chinn ja Hart 2022). Epävarmuuden vallitessa ihmiset saattavat takertua omiin ennakkokäsityksiinsä. Mediayleisöllä on taipumus pitää omia mielipiteitä tukevia näkökulmia kaikkein uskottavimpina (Peters 2000, 379; Carpenter 2015). Näin käy erityisesti politisoituneissa kysymyksissä (Taber ja Lodge 2006).

Ihmisten on helpompi käsitellä lääketieteen – alan, johon suurin osa koronaä käsittelevistä tiedeuutisoinnista liittyy – näkemyseroja, jos niitä esitettäessä tehdään selkeä erottelu evidenssin ja mielipiteiden välillä (Dixon ym. 2009). Yhtä ulottuvuutta tässä erottelussa kuvastaa saksalainen käsitepari *das Sein* ja *das Sollen*¹. *Sein* viittaa siihen, miten asiat ovat. *Sollen* taas kuvaa asioiden toivottua tilaa, sitä miten niiden tulisi olla. Asiantuntijoiden erimielisyys voi liittyä joko *Sein*-käsityksiin (esim. levittävätkö lapset tai viruksen oireettomat kantajat epidemiaa)

tai *Sollen*-käsityksiin (esim. pitäisikö koulut sulkea, pitäisikö oireettomienkin pysytellä kotona). *Sollen*-näkemys voi poiketa toisistaan, vaikka *Sein*-tilannekuvat olisivat samanlaiset.

Sollen-kysymykset kytkeytyvät politiikkaan, ja niiden kautta ideologia tulee mukaan tiedeuutisointiin. Ideologiset tekijät vaikuttavat useiden tutkimusten mukaan siihen, kuinka media raportoi yhteiskuntaan ja politiikkaan liittyvistä kysymyksistä (Hall ym. 1978; Fairclough 1995; Carvalho 2007). Tämä näkyy myös tavassa käsitellä tieteellistä tietoa – media ei heijastele tiedettä peilin tavoin, vaan rakentaa oman esityksensä sen tuloksista (Carvalho 2007, 223). Ideologia vaikuttaa esimerkiksi siihen, mitä pidetään mainitsemisen arvoisena, miten tieteellisiä kysymyksiä taustoitetaan ja kuinka epävarmuustekijöitä ja riskejä käsitellään (ks. Bakir 2010, 6). Gaye Tuchman (1978, 82–103) kytkee journalistisen prosessin *faktisuuden verkkoon*; journalisti pyrkii etsimään ja tarkistamaan faktoja ja validoi niitä toisilla faktoilla. Ideologia voi vaikuttaa siihen, mitkä faktat pääsevät osaksi verkkoa ja kuinka ne punoutuvat toisiinsa.

Tieteellisistä kiistoista raportoidessaan journalistit voivat turvautua asiantuntijoihin ja pyytää näitä arvioimaan erilaisten väitteiden uskottavuutta (Lehmkuhl ja Peters 2016, 907). Tällöin uutisointiin vaikuttaa se, ketä asiantuntijoita päästetään ääneen. Eniten luotetaan auktoriteettiasemassa oleviin asiantuntijoihin (esim. professorit) ja valtionhallintoon kytköksissä oleviin ”virallisiin” lähteisiin (Hansen 1994, 117; Harjuniemi 2020, 40), joskin kiistanalaisissa kysymyksissä pyydetään usein mielipide myös esimerkiksi yliopistotutkijalta tai järjestökentän edustajalta (Hansen 1994, 119). Riippumattomiksi miellettyihin asiantuntijoihin luotetaan enemmän kuin sellaisiin, joiden koetaan ajavan jotakin agenda (Hansen 1994, 119; Harjuniemi 2020, 40; Harjuniemi 2021). Lisäksi asiantuntijat, jotka esittävät yksiselitteisiä ja selkeitä näkemyksiä, saavat mediassa äänensä kuuluviin helpommin kuin pohdiskelevat ja tieteellistä epävarmuutta korostavat tutkijat (Kitzinger 1999, 63). Tasapuolisuusajattelun vuoksi (Dunwoody 2021, 21–22) – tai rakentaakseen draamaa ja konfliktia (ks. Välvirronen 2016, 72, 76) – journalisti antaa usein äänen keskenään erimielisille asiantuntijoille.

Kriisitilanteissa journalistit asettuvat usein pikemminkin tukemaan viranomaisia kuin haastamaan näitä (Klemm ym. 2017). Journalistitkin niin sanotusti kerääntyvät lipun alle. Tämä oli nähtävissä pandemian alussa niin Suomessa (Uutela ja Välvirronen 2023) kuin Ruotsissa. Tällaisessa ”hyötyjournalismissa” media pyrkii ohjeistamaan, kuinka toimia (Klemm ym. 2017, 4). Terveyskriisien kohdalla erikoistoimittajat ovat yleistoimittajia taipuvaisempia välittämään terveysviranomaisten näkökantoja sellaisenaan (emt, 12).

Journalismi legitimoit usein implisiittisesti yhteiskunnan valtarakenteita nojaamalla viranomaislähteisiin ja muihin auktoriteetteihin pidettyihin tahoihin (Tuchman 1978, 82–103; Fishman 1980, 85–94). Sharon Dunwoodyn (2021, 20) mukaan tiedeuutisoinnissa korostuvat tiedeyhteisössä hegemoniset näkemykset. Usein asiat ovat kuitenkin paitsi tieteellisiä, myös poliittisia ja taloudellisia kysymyksiä. Valtavirtautismedialla on myös omia kytköksiä poliittiseen ja taloudelliseen valtaan, jotka rakentuvat muun muassa mediatalojen omistussuhteiden ja rahoitusmallien sekä journalistien lähteiden valikoinnin kautta (Herman ja Chomsky 1994 [1988]).

Daniel Hallinin (1986, 10 ja 116–118) mukaan media ei kritisoi vallanpitäjiä niin kauan kuin näiden toimista vallitsee konsensus poliittisessä eliitissä. Hän esittää journalistisia standardeja koskevan kolmen sisäkkäisen ympyrän mallin. Sisimmässä ympyrässä ovat arvot ja näkemykset, joista vallitsee konsensus. Niitä journalismi pyrkii varjelemaan. Keskekehälle sijoittuvat

legitiimit mutta kiistanalaiset näkemykset, ja siellä journalismi toteuttaa objektiivisuuden ja tasapuolisuuden ihanteita siinä merkityksessä, että se pitäytyy faktoissa ja pyrkii tuomaan eri osapuolten näkökulmat esiin. Ulkokehällä ovat marginaaliset näkemykset, jotka journalismi portinvartijana sulkee keskustelun ulkopuolelle. Samoilla linjoilla on W. Lance Bennett (1990), joka esittää, että journalistit *luokittelevat* uutisointiin päätyvät näkökulmat sen mukaan, millainen skaala erilaisia näkemyksiä esiintyy valtavirtaisessa poliittisessa keskustelussa. ”Epäviralliset” äänet kelpaavat lähteiksi vasta sitten, kun niiden esittämät näkökulmat ovat alkaneet tunteutua myös vallankäyttäjien piireihin. Mullen ja Klaehn (2010) luettelevat kymmeniä tutkimuksia, joiden mukaan joukkoviestimet tukevat poliittisen eliitin näkökulmia. Teorioita, joissa media tukee hegemonisia näkemyksiä ja kontrolloi julkista keskustelua on kuitenkin kritisoitu siitä, että ne ovat liian jähmeitä eivätkä huomioi sitä, kuinka esim. erilaiset kansalaisliikkeet voivat muuttaa vallitsevaa mediadiskurssia (Freedman 2015). Nykyään myös internet ja sosiaalinen media tarjoavat kanavan, jonka kautta tieteeseen liittyvä epävarmuus ja sitä koskevat kiistat ovat tulleet näkyvämmiksi (Trench 2008, ks. myös Chadwick 2017).

Tutkimusasetelma, aineisto ja menetelmät

Tarkastelen *Helsingin Sanomien* ja *Dagens Nyheterin* korona-aiheisia artikkeleita. Keskiössä on tiedejournalismi ja tieteellisen tiedon (*Sein*) käyttö politiikkasuosituksissa (*Sollen*) pandemian alkuvaiheessa. Etsin vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- 1) Miten lehdet käsittelivät faktuaalisia tutkimustuloksia (*Sein*) ja sitä, millaisia toimenpiteitä esitettiin (*Sollen*)?
- 2) Miten lehdissä esiintyvät vastakkaiset näkemykset sijoittuivat Hallinin kehille?
- 3) Miten lehdet yrittivät selittää pandemian mustaa laatikkoa?
- 4) Miten lehdet legitimoivat yhteiskunnan valtarakenteita ja valittua koronalinjaa?

Ensimmäinen kysymys nojaa *Sein/Sollen* -jaotteluun ja toinen edellä esiteltyyn Hallinin kehämalliin. Tarkastelen *Sein*- ja *Sollen*-kysymysten suhdetta lehtitekstissä ja sitä mihin kysymykset ja eri tahojen niihin esittämät vastaukset asemoituvat Hallinin kehillä. Mustan laatikon käsittely, eli tieteellisten tutkimustulosten selittäminen puolestaan kytkeytyy tiedejournalismia koskevaan teoreettiseen keskusteluun: pyrkivätkö journalistit esimerkiksi omaksumaan ”neutraalin välittäjän” roolin vai tukeutuivatko he tiettyihin asiantuntijoihin. Esa Väliaverronen (2016, 75) nostaa esiin tiedetoimittajien mahdolliset, osin ristiriitaiset roolit ”valistajina” tai ”vahtikoirina”. Mustan laatikon käsittelyä voikin tarkastella myös siitä näkökulmasta, kummassa näistä rooleista sitä pyritään avaamaan. ”Vahtikoira-rooli” kytkeytyy myös laajempaan journalismia koskevaan keskusteluun, ja aiemmassa tutkimuksessa pohjoismaisten journalistien on katsottu samaistuvan rooliin voimakkaasti (Ahva ym. 2017). ”Vahtikoira” toimiminen kytkeytyy myös neljänteen tutkimuskysymykseen, jota tarkastelen vasten median ja valtion suhdetta koskevan tutkimusperinteen teoriaa, jossa usein nähdään media yhteiskunnan valtarakenteiden pönkittäjänä ja jossa kiistanalaiset näkökulmat nousevat mediaan vasta kun niistä on tullut osa poliittisen eliitin keskustelua.

Suomea ja Ruotsia pidetään samantapaisina pohjoismaisina hyvinvointivaltioina, joissa julkisella vallalla on laaja vastuu väestön terveydestä ja hyvinvoinnista (Kautto ja Kuitto 2021). Ne on myös luokiteltu samaan, niin sanottuun demokraattis-korpokraattiseen mediaregiimiin², jossa lehdistö on historiallisesti ollut puoluesidonnaista (mutta sittemmin riippumatonta) ja valtio omistaa osan mediasta sekä tukee mediakenttää lehdistötukien kautta (Hallin ja Mancini 2004, 67–70, 143–197; Brüggemann ym. 2014; Büchel ym. 2016). Pohjoismaissa tähän on liittynyt ajatus mediasta eräänlaisena julkishyödykkeenä, joka edistää kansalaisten hyvinvointia (Ahva ym. 2017, 597). Tämä eroaa merkittävästi liberaalista mediaregiimistä, jossa katsotaan, että valtio ja media on pidettävä tiukasti erillään. On tosin esitetty, että ruotsalainen media oli vielä 2000-luvun puolellakin suomalaista puoluesidonnaisempaa (van Kempen 2007, 310). Pohjoismaiset journalistit kokevat tehtäväkseen pikemminkin riippumattomana ”vallan vahtikoirana” toimimisen kuin julkiseen mielipiteeseen vaikuttamisen (Ahva ym. 2017), joskin suomalaisen journalismin yhteiskunnallinen kantaaottavuus on vaihdellut eri aikoina (Väliveronen 2022). Koronaa käsittelevän tiedejournalismin näkökulmasta *HS* ja *DN* eroavat siinä, että *DN*:ssä julkaistiin yleistoimittajien kirjoittamien uutisten lisäksi lääketieteeseen erikoistuneen toimittajan analyysyjä, kun taas *HS*:ssa koronajuttuja kirjoittivat tyypillisesti yleistoimittajat (Kangas 2023, 353).

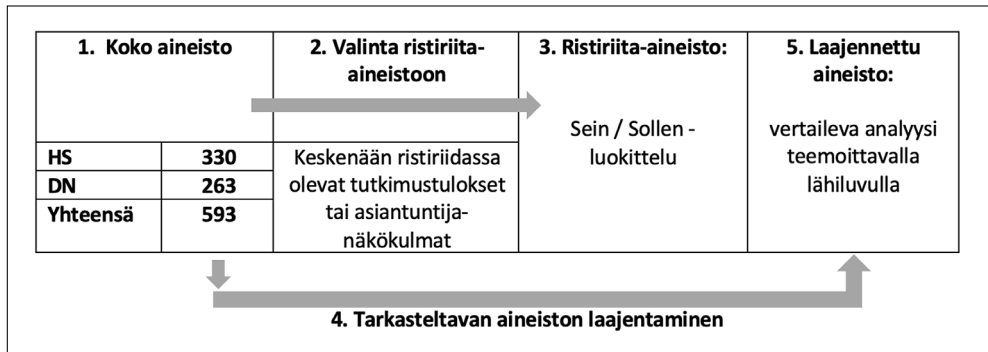
Koronakriisin alkaessa keväällä 2020 maat toimivat eri tavoin (Alstrom 2022; Wilska ym. 2021; Valtioneuvoston kanslia 2021, Statistics Finland ym. 2022). Suomessa otettiin käyttöön valmiuslaki, kiellettiin yli kymmenen hengen kokoontumiset ja suljettiin yhteiskuntaa laajasti. Ruotsissa suljettiin toisen asteen koulut ja yliopistot, mutta pyrkimyksenä oli pitää yhteiskunta muuten auki. ”Ruotsin mallia” hämmästeltiin kansainvälisesti ja pidettiin muusta Euroopasta poikkeavana (Giritli Nygren ja Olofsson 2021). Suomessa koronatoimet olivat poliittisia päätöksiä, Ruotsissa niistä päättivät terveysviranomaiset. Maat eroavat toisistaan myös siinä, että Suomessa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) toimii vallanpitäjien neuvonantajana, kun taas Ruotsin kansanterveysvirasto Folkhälsomyndighetenillä (FHM) on itsenäistä toimivaltaa.

Aineistoni, jota olen hyödyntänyt myös aiemmassa tutkimuksessa (Kangas 2023) koostuu kirjoituksista, jotka käsittelevät koronavirukseen liittyvää tieteellistä tietoa tai tieteellisten asiantuntijoiden lausuntoja³. Sain aineistopyynnöllä *HS*:lta ajanjaksolta 13.3.–15.6.2020 artikkelit, joissa esiintyi kirjainyhdistelmä ”korona”. Ajanjakso alkaa päivämäärästä, jolloin THL ilmoitti epidemiovaiheen olevan alkamassa (Yle 13.3.2020) ja päättyy poikkeusolojen loppumiseen. Keräsin artikkeleiden joukosta sellaiset kirjoitukset, joissa käsiteltiin virusta tai epidemiaa koskevaa tieteellistä tietoa tai asiantuntijalausuntoja. Pois rajasin esimerkiksi talousasiantuntijoiden arviot kriisin taloudellisista vaikutuksista. *HS*:n aineisto sisältää kaikkiaan 330 artikkelia. *DN*:n aineiston (263 artikkelia) keräsin vastaavalla tavalla ajanjaksolta 1.3.–15.6.2020 tekemällä lehden nettisivuilla haun ”corona”. Tarkastelujakso alkaa aiemmin, koska epidemia alkoi Ruotsissa aiemmin.

Kuvio 1 havainnollistaa aineiston keräämisprosessin ja analyysin eri vaiheita. Etsin ensin aineistosta ne artikkelit, joissa esiteltiin keskenään ristiriidassa olevia tutkimustuloksia tai asiantuntijanäkökuja. Lisäksi valikoin artikkelit, joissa joku ei-asiantuntija (esim. poliitikko) kyseenalaistaa asiantuntijanäkökuja tai joissa asiantuntijoiden kannat asetetaan vastakkain tehtyjen poliittisten päätösten kanssa. Tämä ristiriita-aineiston valikoiminen on kuviossa vaihe

2. Seuraavaksi erittelin artikkeleista kysymykset, joista esitettiin eriäviä näkemyksiä ja luokittelin ne *Sein-* ja *Sollen-*kysymyksiin (ts. tarkastelin sitä, koskivatko näkemuserot faktuaalista tilannekuvaa vai sitä, millaisia toimenpiteitä tulisi tehdä) (vaihe 3).

Kuvio 1. Aineiston keräämisprosessi ja analyysin etenemisprosessi.

Tämän jälkeen (vaihe 4) palasin alkuperäiseen aineistoon ja valikoin sieltä lähempään tarkasteluun vielä sellaiset aineistossa yleisimmin esiintyneitä kiistakysymysten aiheita (kansallinen koronastrategia, maskit, oireettomien rooli, infektiokuolleisuus) käsittelevät artikkelit, joissa aiheesta ei esiintynyt eriäviä näkökulmia. Esimerkiksi koronastrategian kohdalla otin tarkasteluun myös sellaiset artikkelit, joissa käsiteltiin strategiaa mutta esitettiin siitä vain yksi näkökulma. Tällä pyrin selvittämään, miten lehdet ”kerääntyivät lipun alle” eli tukivat tai haastoivat oman maansa koronalinjauksia. Tämä liittyi neljänteen tutkimuskysymykseeni.

Analyysin metodina (vaihe 5) toimi teemoittava lähiluku (Eskola ja Suoranta 2008, 174–180; Guest ym. 2012). Kävin yleisimpiä kiistanaiheita koskevan aineiston läpi useamman kerran. Kiinnitin huomiota toistuviin ilmaisuihin ja rakenteisiin. Tarkastelin, millaista painoarvoa eri näkökulmille annettiin, miten nämä näkökulmat sijoittuivat Hallinin kehille ja mikä oli näiden näkökulmien suhde tarkasteltavan maan koronalinjaan. Niin ikään tarkastelin, kenelle artikkeleissa annettiin ääni.

Sein- ja *Sollen-*kysymysten suhdetta lehtiteksteissä analysoin kiinnittämällä huomiota siihen, miten *Sollen-*suosituksia perusteltiin *Sein-*faktoilla. Lisäksi tarkastelin sitä, kävikö näkemuseroja käsittelevistä artikkeleista ilmi, olivatko niiden synä eriävät käsitykset faktisesta asiantilasta (*Sein*) vai lähtivätkö kiistan osapuolet liikkeelle yhteisestä tilannekuvasta, josta päädyttiin esimerkiksi eriävien arvojen vuoksi erilaisiin *Sollen-*suosituksiin. Erilaisten näkökulmien painoarvoa arvioin tarkastelemalla sitä, esiintyikö näkökulma taustoittavana, neutraalina faktana vai ilmaistiinko sen yhteydessä epävarmuutta tai esitettiinkö vastaääniä. Jos näkökulma esitettiin useimmiten faktana, katsoin sen olevan Hallinin sisimmällä kehällä. Jos se taas esiintyi tyypillisesti kiistanalaisena, sijoitin sen keskikehälle. Ulkokehälle katsoin kuuluviksi sellaiset näkökulmat, jotka lehti järjestään suoraan tyrmäsi tai sellaiset näkökulmat, joita esitettiin vertailulehdessä mutta ei tarkasteltavassa lehdessä (eli *DN*:n ulkokehälle luokittelin näkökulmat, joita esitettiin *HS*:ssa muttei *DN*:ssä, ja päinvastoin).

Näkökulmien suhdetta koronalinjaan selvitin kiinnittämällä huomiota siihen, mihin organisaatioon (jos mihinkään) näkökulmien esittäjät kuuluivat. Jos henkilö edusti esimerkiksi Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitosta (THL), Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriötä (STM), Suomen hallitusta tai Folkhälsomyndighetenä (FHM), katsoin hänen määrittävän maan virallista koronalinjaa. Jos taas henkilö kritisoi näitä tai esitti näille vastakkaisia näkemyksiä, katsoin tämän haastavan virallista linjaa. Lehtien esittäessä eriäviä näkökulmia havainnoin myös, pyrkikö lehti avaamaan syitä erimielisyyksien taustalla ja rakentuiko vuoropuhelua. Etenin yksittäisiä artikkeleita koskevista huomioista kohti laajempia, teoreettisiin lähtökohtiini liittyviä teemaattisia kokonaisuuksia (ks. Utt ja Short 2018).

Tieteellisten kiistojen aiheet

Taulukoissa 1 ja 2 on esitelty ne Helsingin Sanomissa ja Dagens Nyheterissä käsitellyt kiistanaiheet, jotka esiintyvät ainakin toisessa lehdessä vähintään kaksi kertaa. Joitakin samantyyppisiä asioita olen yhdistänyt yhdeksi kategoriaksi. Kuten taulukoista ilmenee, *Sein* ja *Sollen* -luokkiin kuuluvia asioita käsiteltiin lehdissä lähes yhtä monta kertaa. Lehtien välillä on kuitenkin merkittäviä eroja siinä, mitä asioita näissä luokissa tarkalleen ottaen käsiteltiin.

Taulukko 1. *Sein*-kiistakysymykset DN:n ja HS:n korona-artikkeleissa (frekvenssitaulukko)

SEIN	HS	DN
Infektiokuolleisuus	10	1
Sairastuvuus ja hoidon tarve	2	4
Oireettomien osuus tartunnan saaneista	1	0
Maskien hyödyt/haitat	5	1
Mahdollisuus tukahduttaa epidemia	5	0
Lasten tartuttavuus	5	7
Sään vaikutus	2	0
Toisen aallon todennäköisyys	2	0
Oireettomien tartuttavuus	0	7
Tartuttavuuden kesto	1	4
Tuleva kuolleisuus Ruotsissa vs. muissa pohjoismaissa	0	3
Yhteensä	33	27

Taulukon 1 mukaan infektiokuolleisuudesta, maskien hyödyllisyydestä ja epidemian tukahduttamisesta kiisteltiin *HS*:ssa. Sen sijaan taudin luonteeseen liittyvistä tartuttavuudesta ja infektiokuolleisuudesta oli enemmän kiistaa *DN*:ssä.

Taulukko 2. *Sollen*-kiistakysymykset *DN*:n ja *HS*:n korona-artikkeleissa (frekvenssitaulukko)

SOLEN	HS	DN
Rajojen sulkeminen / matkustusrajoitukset / karanteeni	1	5
Kansallinen koronastrategia	12	0
Testaaminen	4	11
Koulujen sulkeminen/avaaminen	5	7
Maskien käyttö	9	2
Alueellisten sulkujen purkaminen	3	0
Riskialueilta tulleiden karanteeni	2	5
Hiihtokeskusten sulkeminen	0	2
Sote-henkilökunnan suojavarustus-suositukset	0	6
Tartunnanjäilyssovellus	0	3
Karanteenin / eristyksen kesto	1	2
Ennustemallien ja taustadatan / tulosten julkaiseminen	1	2
Yhteensä	38	45

Koska kaikkia kysymyksiä ei voi tilasyistä käsitellä laajasti, analysoin seuraavissa osioissa sellaisia yleisimmin toistuneita kysymyksiä, joissa näkyi ero lehtiä välillä – koronastrategiaa, infektiokuolleisuutta, oireettomien tartuttavuutta ja maskeja.

Kuten Taulukosta 2 ilmenee, *DN*:ssä julkaistiin artikkeleita, joissa esiintyi eriäviä näkemyksiä usein spesifeihin, tehtyihin tai suunniteltuihin toimiin liittyen. *HS*:ssa taas erimielisyydet liittyivät laajempiin kysymyksiin. *DN* käsiteli esimerkiksi sellaisia yksityiskohtaisia kysymyksiä kuin pitäisikö hiihtokeskukset sulkea, kuinka järeitä suojavarusteita sote-henkilökunnan tulisi käyttää ja pitäisikö vanhainkotiin sisään otettaville tehdä koronatesti. *HS*:ssa mikään näistä kysymyksistä ei ollut kiistanalaisena. Etenkin alkuvuodesta Suomessa vallitsi laaja yhteisymmärrys siitä, että sulkutoimien olisi oltava mahdollisimman kattavia, ja esimerkiksi hiihtokeskusten sulkeminen näyttäytyi itsestäänselvyytenä. Suomalaisessa mediakeskustelussa sulkutoimet sijoituivat Hallinin mallin sisäkehälle, ja niiden kyseenalaistaminen jäi ulkokehälle. Ruotsissa yksittäiset sulkutoimet olivat keskikehällä.

Taulukoiden pohjalta voi tehdä alustavia arvioita siitä, mihin eri aiheet sijoituivat Hallinin kehillä. Esimerkiksi se, että *DN*:ssä ei esiintynyt yhtään artikkelia, jossa olisi esitetty eriäviä näkemyksiä kansallisesti valitusta koronastrategiasta, viittaa siihen, että hyväksyntä valitulle strategialle oli sisäkehällä. *HS*:ssa se puolestaan oli debatin kohteena keskikehällä. Tarkempi analyysi kuitenkin edellyttää myös niiden aihetta koskevien artikkelien lukemista, joissa ei esitetä eriäviä näkökulmia – keskenään ristiriidassa olevat näkemyksethän voi esittää eri artikkeleissa. Niinpä analysoinkin seuraavissa osioissa lähemmin artikkeleita, jotka liittyvät tiettyihin keskeisiin kiistanaiheisiin – strategiaan, kuolleisuuteen, oireettomien tartuttavuuteen ja maskeihin.

Kummassakaan lehdessä ei esitetty eriäviä näkökulmia siitä, oliko pandemia todellinen ilmiö. Näin koko pandemian kiistävät vaihtoehtonäkökulmat suljettiin ulkokehälle, ja ajatus

pandemiasta reaalisenä ongelmana oli kummankin lehden sisäkehällä (ks. myös Mäkinen 2023).

Kansallinen koronastrategia

Keskustelussa kansallisista koronastrategiasta esillä oli kaksi toimintamallia: epidemian hidastaminen ja sen tukahduttaminen. *Hidastamisstrategiassa* ajatuksena oli, että rajoituksilla ja sosiaalisten kontaktien välttämällä hidastettaisiin epidemiaa, jolloin pienempi määrä ihmisiä sairastuisi kerralla eikä terveydenhuollon kantokyky ylittyisi. Viruksen levitessä väestöön immuniteetti kasvaisi ja epidemia päättyisi lopulta omia aikojaan. *Tukahduttamisstrategian* idea puolestaan oli, että uusia tautitapauksia pyrittäisiin estämään niin, että tapausmäärät olisivat jatkuvasti laskussa.

Suomessa lähdettiin aluksi ajatuksesta, että epidemiaa ei voinut estää (*Sein*) ja sitä pitäisi hidastaa (*Sollen*). Vielä maaliskuun puolivälissä *HS* ei kyseenalaistanut tätä ajatusta:

Mikään ei estä epidemiaa kokonaan. [THL:n terveysturvallisuusosaston johtaja Mika] Salmi arvioi, että kaikista toimista riippumatta yhtä iso osa väestöstä saa lopulta tartunnan. Epidemia päättyy itsestään, kun tarpeeksi moni on sairastanut taudin ja saanut vastustuskyvyn. (*HS* 14.3.2020)

Rajoitustoimia koskevassa uutisoinnissa niiden päämääräksi esitettiin nimenomaan epidemian hidastaminen (ks. esim. *HS* 18.3.2020). Aluksi ajatus hidastamisstrategiasta oli Hallinin mallin sisäkehällä. Vaikka Suomi ja Ruotsi olivat valinneet samantyyppisen hidastamisstrategian, Suomi alkoi sulkea yhteiskuntaa laajemmin. *HS*:ssa keskustelu kansallisesta koronastrategiasta pääsikin käyntiin oikeastaan vasta siinä vaiheessa, kun alettiin puhua yhteiskunnan avaamisesta ja jatkotoimista. Strategiasta tuli poliittinen kysymys, jolloin se siirtyi Hallinin keskikehälle.

Maaliskuun lopulla julkaistussa *HS*:n artikkelissa (26.3.2020) hidastamisstrategia näyttäytyi Suomen linjana, mutta vaihtoehtona esitettiin ”Aasian strategia”, jossa epidemia tukahdutettiin mahdollisimman tehokkaasti, minkä jälkeen sitä pidettäisiin kurissa laajalla testauksella, jäljityksellä ja karanteeneilla. THL:n *Sein*-arviot sairaala- ja tehohoidon tarpeesta kyseenalaistettiin esittämällä brittiläisen Imperial Collegen käyttämiä lukuja.

Tukahduttamisstrategia kehystettiin paremmaksi valinnaksi (*Sollen*) esittämällä *Sein*-pohjainen arvio, jonka mukaan hidastamisstrategia vaatisi kauemmin kestäviä rajoituksia. Retoriikka oli päinvastainen kuin Ruotsissa⁴, missä hidastamismallia perusteltiin sillä, että yhteiskuntaa voitiin pitää auki. *DN*:n näkökulmakirjoituksessa (17.3.2020) kritisoitiinkin Imperial Collegen tutkijoiden ehdottamaa tukahduttamisstrategiaa:

[– –] tutkijoiden mukaan ihmisten on eristäydyttävä toisistaan niin, että tartuntojen leviäminen lakkaa, aina toimivan rokotteen saamiseen asti. Siihen saattaa mennä 18 kuukautta. Tässä skenaariossa meidän täytyisi pysytellä kotona syksyyn 2021 asti. (*DN* 17.3.2020)

HS:n artikkeleissa katsottiin, että tukahduttamisstrategialla viruksesta voisi päästä kokonaan eroon eikä rajoituksia sitten tarvittaisi. *DN*:n toimittaja taas ajatteli, että rajoituksia jatkettaisiin rokotteen kehittämiseen asti.

Huhtikuussa *HS*:n uutisoinnista välittyi kuva, että THL:n ajattelu oli muuttumassa. Puhuttiin ”hybridistrategiasta”, jossa testauksella, jäljittämällä ja karanteeneilla olisi suuri rooli. Jännite hidastamisen ja tukahduttamisen välillä ei kuitenkaan kadonnut, vaan osa haastatelusta asiantuntijoista – esim. THL:n terveysturvallisuusjohtaja Mika Salminen – katsoi, että epidemia tulisi joka tapauksessa kulkemaan väestön läpi.

Kun Sanna Marinin hallitus toukokuun alussa linjasi hybridistrategiasta, alkoi *HS*:n palstoilla keskustelu siitä, oliko kyse todellisuudessa ”laumasuojastrategiasta”, jossa pyrittiin rakentamaan immuniteettia sairastamisen kautta, ja oltiin matkalla ”Ruotsin tielle”. Strategiapohdinta kytkeytyi *Sein*-kysymykseen siitä, oliko epidemiaa ylipäänsä mahdollista tukahduttaa. *HS* yhtäältä referoi hallituksen päätöksen pohjana olleen Hetemäen raportin arvioita, joiden mukaan epidemian tukahduttaminen vaatisi rajoitusten jatkamista rokotteiden saamiseen asti eikä ollut realistinen vaihtoehto (*HS* 5.5.2020; 7.5.2020). Toisaalta lehti nosti hallituksen tiedotustilaisuudessa puhuneelle THL:n Mikal Salmiselle vastaääneksi bakteeripin professori Pentti Huovisen (*HS* 7.5.2020). Salmisen mukaan viruksen pysyvä tukahduttaminen oli mahdotonta, kun Huovisen mielestä asiasta ei ollut varmuutta (*Sein*). Salminen mainitsi epidemian talousvaikutukset, Huovinen vetosi lääkärin eettisiin velvollisuuksiin estää sairastumisia ja kuolemia (*Sollen*).

Tähän sopii Bennettin (1990) ajatus siitä, kuinka journalistit luokittelevat näkökulmia ja lähteitä: ensin esitettiin hallintoon kytköksissä olevan Salmisen perustelut ja sitten haastajan vastaväitteet – samaan tapaan kuin ministerin lausuntoa tasapainotettaisiin oppositiopoliitikon kommentteilla. Salminen oli Suomen virallisen kansanterveyslinjan edustaja, ja *HS* viittasi häneen enemmän kuin keneenkään muuhun asiantuntijaan (Kangas 2023, 350).

Valtionepidemiologi Anders Tegnelli oli samantapainen rooli *DN*:ssa kuin Salmisella *HS*:ssa, joskin huomattavasti vahvempi: Tegnelliin osuus kaikista *DN*:n asiantuntijahaastatelusta tai -lausunnoista oli kolminkertainen verrattuna Salmisen osuuteen *HS*:n vastaavista (Kangas 2023, 350). Tegnelli oli eniten viitattu asiantuntija, eikä *DN*:ssä juurikaan pyydetty erimielisiä asiantuntijoita suoraan kommentoimaan hänen lausuntojaan. Sen sijaan Tegnelliä pyydettiin usein arvioimaan Ruotsin linjaa moittineita ääniä. *DN*:n palstoilla asiantuntijuus henkilöityi Tegnelliin. *HS*:ssa esiintynyt THL-kritiikki saattaa heijastella sitä, että Suomessa THL-kriittiset näkemykset olivat vakiintuneet poliittisen eliitin parissa. Saatettiinhan jopa hallituksessa irrottautua THL:n kannoista (*HS* 16.5.2020). Ruotsissa vastaavaa ilmiötä ei ollut.

DN:n aineistossa on näkökulmakirjoituksia, jotka kritisoivat Ruotsin linjaa ja joissa vaadittiin yhteiskunnan sulkemista. Niissä saatettiin mainita esimerkiksi Aasian maiden ”fiksut menetit” (*DN* 22.3.2020), mutta yleensä pääpaino oli siinä, että Ruotsin toiminnan oli muututtava tai poliitikkojen otettava enemmän vastuuta sen sijaan, että kaikesta päätti Tegnelli/FHM. Lehti julkaisi myös kirjoituksia, joissa kritiikkiä saivat osakseen kovempien rajoitusten ja massatestaamisen vaatijat.

Sen paremmin näkökulmakirjoituksissa kuin uutisoinnissakaan ei kuitenkaan rakentunut samanlaista vastakkainasettelua hidastamis- ja tukahduttamisstrategian välille kuin *HS*:ssa. Usko hidastamisstrategiaan oli lähempänä Hallinin sisäkehää kuin Suomessa. Uutisissa kes-

kustelua käytiin lähinnä toimista, joilla Tegnellin valitsemaa strategiaa parhaiten toteutettaisiin.

Loppukeväästä lipun alle kerääntymisen aika alkoi päättyä Ruotsissakin, ja yhä useampi kysymys siirtyi Hallinin sisäkehältä kohti keskikehää. *DN*:ssa alkoi esiintyä enemmän asiantuntijajääniä, jotka kyseenalaistivat Ruotsin koronatoimia. Aiempi valtionepidemiologi Annika Linde sanoi, että olisi ollut parempi aluksi sulkea Ruotsi, jotta olisi ollut aikaa varautua (*DN* 19.5.2020). Toinen entinen valtionepidemiologi Johan Giesecke puolestaan tuki Tegnelliä ja totesi, että ajan mittaan muut pohjoismaat päätyisivät yhtä korkeisiin kuolleisuuslukuihin kuin Ruotsi (*DN* 8.5.2020). Sekä Linde (*DN* 19.5.2020) että molekyyliepidemiologian professori Tove Fall (*DN* 29.5.2020) esittivät eriävän näkemyksen. Fall vieläpä sanoi uskovansa, että viruksen voisi ainakin väliaikaisesti tukahduttaa paikallisesti. Toimittaja haastoi Fallin ajatusta kysymällä, eikö influenssakin ollut kiertänyt koko väestön läpi. On kiintoisaa, että *HS*:n aineistossa toimittajilla ei ollut tapana haastaa asiantuntijoita vastaavalla tavalla.

HS rakensi koronastrategiasta selkeämmin poliittisen – ja samalla kiistanalaisemman – kysymyksen kuin *DN*:

Mitä enemmän hallitus kiertää asiaa ja toistaa, että sen tavoite on viruksen leviämisen ”estäminen”, sitä enemmän julkinen ilmatila täyttyy spekulatioilla hallituksen strategiasta. (*HS* 13.5.2020)

Näitä epäilyjä esitettiin *HS*:n sivuilla myös asiantuntijapositiona käsin. Aihetta sivuavassa esseessä (*HS* 12.5.2020) Suomi esitettiin ”koronasodan pettävänä rintamana”. Haastattelun Helsingin yliopiston tautiekologian tutkijatohtori Tuomas Aivelon, jonka *HS* nosti uudeksi asiantuntijaksi (Kangas 2023), kautta tuotiin esiin epäily, että kyse oli laumasuojamallista, vaikka hallitus pyrki kiistämään asian:

”Hallitus on sanonut selvästi, että tavoite ei ole laumaimmuneiteetti. Mikä minua epäilyttää on se, että ei ole asetettu numeerisia tavoitteita, että mikä on liikaa leviämistä. Sitä ei sanota ääneen”, Aivelo sanoo. (*HS* 12.5.2020)

Ruotsista tuli *HS*:n keskustelussa ihmishenkiä vaativan ”laumasuojamallin” symboli, mutta *DN* ei käsitellyt Ruotsin mallia ”laumasuojamallina” tai puinut sitä samalla pieteetillä kuin *HS* Marinin hallituksen hybridistrategiaa. *FHM*:n linja oli, ettei Ruotsin päämääränä ollut laumasuojan tavoittelemisen, vaan epidemian hidastaminen ja riskiryhmien suojaaminen (ks. esim. *DN* 14.5.2020a). Strategian olisi voinut kehystää toisinkin, mutta *DN* ei lähtenyt laajemmin kyseenalaistamaan *FHM*:n kehystystä. Sen sijaan lääketiedetoimittaja vahvasti terveysviranomaisten sanomaa:

[Yhdysvaltain presidentti Donald Trump] ei ole ainoa, joka on ymmärtänyt tämän väärin. *FHM* ja hallitus ovat useamman kerran todenneet, että laumasuoja ei ole Ruotsin strategia. [– –] Strategian sivutuotteena sairastuneita voi tulla niin paljon, että laumasuojan raja ylittyy. Viranomaiset ovat useaan otteeseen puhuneet laumasuojasta positiivisesti, mikä on saattanut vaikuttaa sekaannukseen. (*DN* 14.5.2020b)

Strategiakeskustelussa *DN*:n sävy olikin kaiken kaikkiaan opastavampi kuin *HS*:n (ks. myös Kangas 2023). Lukijoita varoiteltiin esimerkiksi netissä disinformaatiota levittävästä trolleista, joihin *FHM*:n kritisoijat rinnastettiin (*DN* 27.3.2020). Siinä, missä *HS* jätti tyypillisesti lukijan arvioitavaksi, keneen asiantuntijaan luottaa, *DN* valotti, kuinka ”todelliset asiantuntijat” voi erottaa ”valeasiantuntijoista” (Kangas 2023, 351; *DN* 20.3.2020b). Asiantuntijuuden kriteerinä toimi julkaisuluettelo:

[– –] journalisteilta toivoisi vähän parempaa taustatyötä. Ennen ”asiantuntijan” päästämistä tv- tai radiostudioon toimittaja voisi tehdä haun PubMed-tietokannasta [– –] Tietokannasta voi muutamassa minuutissa tarkistaa, onko ”asiantuntija” todella julkaissut tutkimusta aiheesta. (*DN* 20.3.2020b)

Strategiaan kytkeytyviä tekijöitä – kuolleisuus ja oireettomien rooli

Yksi kansallisen koronastrategian kannalta keskeinen kysymys on *infektiokuolleisuus*: kuinka suuri osa tartunnan saaneista kuolee. Valintaan vaikutti yhtäältä se, kuinka suuri määrä kuolonuhreja oli hyväksyttävissä ja toisaalta epidemian pysäyttämisen vaikeus ja sen yhteiskunnalle aiheuttamat haitat. Molemmat kysymykset kytkeytyivät infektiokuolleisuuteen, sillä pieni infektiokuolleisuus tarkoitti suurta piilotartuntojen määrää, mikä teki taudin pysäyttamisestä vaikeampaa. Siksi myös keskustelu siitä, miten tauti tarttui ja kuka sitä levitti, nousi tärkeään rooliin.

HS ruoti infektiokuolleisuutta perusteellisesti. Kaikista *Sein*-kysymyksistä se nostatti lehdessä eniten eriäviä näkökulmia. Kysymykseen ei ollut selvää vastausta, koska testit eivät tavoita kaikkia tartuntoja. Eri maista saadut tiedot eivät olleet vertailukelpoisia, sillä infektiokuolleisuuteen vaikuttavat paitsi viruksen ominaisuudet myös muun muassa terveydenhuollon laatu ja riskiryhmiin kuuluvien (esim. vanhuksat) osuus väestöstä.

HS:n uutisoinnista näkyi selkeästi, että infektiokuolleisuudesta oli esitetty erilaisia arvioita. Lehdessä nousi toistuvaksi käytännöksi, että *THL*:n infektiokuolleisuusarviot mainittaessa esitettiin myös vaihtoehtoisia, korkeampia infektiokuolleisuusarvioita. Tällaisia olivat muun muassa Maailman terveysjärjestö *WHO*:n ja brittiläisen Imperial Collegen mallinnusryhmän arviot. Tuchmanin (1978) faktisuuden verkossa *THL*:n infektiokuolleisuusarvio punoutui yhteen toisten, pessimistisempien arvioiden kanssa.

Tyypillisesti erilaiset arviot jäivät taustamaininnoiksi. Toisinaan ääni annettiin asiantuntijoille, jotta nämä voisivat avata infektiokuolleisuuden mustaa laatikkoa:

[*THL*:n mallinnusryhmän] Leinon ja Aurasen mukaan brittiyliopiston tutkijat ovat olettaaneet, että Kiinassa on ollut verrattain vähän tartuntoja, joita ei ole havaittu testeissä.

[– –]

Leino sanoo, että Imperial Collegen tutkijat olettavat koronaviruksen olleen Kiinassa vakava, mutta ei laajalle levinnyt. Britanniassa oletus onkin, että virus on levinnyt laajalle ja on silti yhtä vakava.

HS ei ehtinyt hankkia Imperial Collegen tutkijoilta vastausta *THL*:n tulkintaan. (*HS* 19.3.2020)

Ajatuksena vaikuttaa olleen, että molempien näkökantojen kannattajien tulisi journalismin ”tasapuolisuuden” ideaalin nojalla antaa avata omaa näkemystään.

HS käsitteli kuolleisuusarvioita puhtaasti teknisinä kysymyksinä eikä pyrkinyt avaamaan niiden taustalla olevia arvovalintoja. Arvot kuitenkin vaikuttavat jollakin tasolla yhteiskunnallisiin (tai muihin inhimillisiin) kysymyksiin liittyviin matemaattisiin malleihin. Mallia tehdessä on esimerkiksi valittava, kuinka varovaista arviota ollaan tekemässä ja millaisia virheriskejä siihen saa sisältyä. Vaikka *Sein*-kysymystä infektiokuolleisuuden suuruudesta käsiteltiin *HS*:n aineistossa paljonkin, ei *Sollen*-kysymystä siitä, millainen kuolleisuus olisi hyväksyttävissä, käsitelty lainkaan. *Sollen*-keskustelu keskittyi siihen, millainen koronastrategia tulisi valita, mutta sen taustalla olevat arvovalinnat tyypistyivät usein yleisluontoisiin asetelmiin, joissa vastakkain olivat ihmishenkien säästäminen (terveys) ja haitat yhteiskunnalle (talous).

DN:ssä infektiokuolleisuutta ei ruodittu samalla tarkkuudella. Sen sijaan *Sein*-kysymyksistä eniten puhutti se, tartuttavatko oireettomat kantajat virusta ja missä määrin (ks. Taulukko 1). Kysymys kytkeytyi Ruotsin koronatoimiin, joissa oli aluksi lähtökohtana, että ihmisiä suositeltiin pysymään kotona ainoastaan, mikäli he tunsivat itsensä sairaiksi. Maaliskuun alkupuolella tätä ohjeistusta sovellettiin jopa riskialueilla matkustaneisiin (ks. esim. *DN* 1.3.2020). Ohjeistuksen tehokkuus tartuntojen hillitsemisessä riippuu oireettomien kantajien merkityksestä viruksen leviämässä.

Vaikka vielä maaliskuun puolivälissä *HS*:ssa kerrottiin HUSin johtajaylilääkäri Markku Mäki-järven sanoneen, että ”nykykäsityksen mukaan vain jo oireista kärsivät levittävät koronavirusta eteenpäin” (*HS* 15.3.2020), lehti hyväksyi nopeasti faktaksi sen, että myös oireettomat kantajat levittivät virusta. Pari päivää myöhemmin uutisoitiin tutkimuksesta, jonka mukaan näin oli (*HS* 17.3.2020), ja pian vakiintui käytännöksi mainita uutisissa neutraalina taustatietona, että oireettomatkin saattoivat tartuttaa. Siitä oli tullut kyseenalaistamaton osa faktisuuden verkkoa.

DN puolestaan julkaisi 20.3. ja 2.4. lääketiedetoimittajan laatimat analyysit (*DN* 20.3.2020a; 2.4.2020), joissa pyrittiin saamaan selkoa siihen, voiko viruksen oireeton kantaja tartuttaa sitä eteenpäin. Näistä ensimmäinen esitti puheet oireettomista tartuttajista huhuina ja asetti ne ”infodemian” kontekstiin. ”Huhu, jonka mukaan koronavirus tarttuu silloinkin, kun ihmiset eivät ole sairaita, kieltäytyy katoamasta” kertoi ingressi (*DN* 20.3.2020a). Huhujen lähteeksi kirjoittaja identifioi tutkimusartikkelin, jonka mukaan oireeton nainen oli tartuttanut useita ihmisiä Saksassa. Sitä kirjoittaja käsittelee näin:

Kansanterveysviranomaisen [FHM] reagoi nopeasti ja kertoi, että tutkimuksessa oli virhe. FHM oli oikeassa. Tutkijat eivät olleet keskustelleet naisen kanssa, ja tällä oli todellisuudessa ollut oireita. Lieviä, mutta kuitenkin oireita.

WHO:n kriisivalmiuspäällikkö Mike Ryan on jo kyllästynyt kysymykseen ja sanonut, että huhu oireettomista tartunnoista on alkanut elää omaa elämäänsä. WHO ei sulje pois niiden mahdollisuutta, mutta todennäköisesti ne ovat epätavallisia. (*DN* 20.3.2020a)

Lääketiedetoimittaja arvioi oireettomia tartuttajia koskevien väitteiden luotettavuutta kuin kykenisi avaamaan tieteen mustan laatikon ja näyttämään sisällön lukijoille. Saman toimitta-

jan myöhempi analyysi (DN 2.4.2020) oli sävyltään neutraalimpi ja esitti kysymyksen oireettomista tartuttajista kiistanalaisena. Johtopäätös oli kuitenkin edelleen, että tartunnat oireettomilta ovat harvinaisia. Kummassakin jutussa toimittaja punoi faktisuuden verkkoa toisenlaisista langoista kuin *HS* kertomatta kuitenkaan, kuinka oli valinnut näkemystensä tueksi esittämänsä raportit ja tutkimukset.

Yhtenä selityksenä käsityksille oireettomista tartuttajista esitettiin, että oireet ovat monesti niin lieviä, ettei niitä huomaa. Viime kädessä ero *HS*:n ja *DN*:n välillä palautuneekin kysymyksiin siitä, mitä ”oireettomalla” ja ”tartuttavalla” tarkoitetaan – biologiassa asiat eivät ole joko–tai. Jos keskustellaan *Sollen*-kysymyksestä, pitäisikö oireettomia laittaa karanteeniin, ei välttämättä kuitenkaan ole suurta merkityseroa siinä, onko joku todella oireeton vai eikö tämä huomaa oireitaan.

Maskikiista: suomalainen erikoisuus

Kasvomaskit ilmestyivät *HS*:n keskusteluun huhtikuun alussa ja nousivat lehden kiistellyimmäksi *Sollen*-kysymykseksi (HS 2.4.2020). Aiemmin ajatus siitä, että tavalliset ihmiset käyttäisivät kasvomaskia, oli ollut Suomessa marginaalinen, Hallinin ulkokehällä. Nyt maskit siirtyivät keskikehälle. Tarkastelujakso edustaa siirtymävaihetta, jossa maskien käyttö liikkui pikkuhiljaa kohti sisempää kehää. Myöhemmin, tarkastelujakson jälkeen, THL suositteli maskeja virallisesti ja niiden käyttö valtavirtaistui. *DN*:ssä vastaavaa siirtymää ei tapahtunut, vaan maskien käyttö pysyi lähellä ulkokehää koko tarkastelujakson ajan. *DN*:n aineistossa onkin vain kaksi artikkelia, joiden pääasiallisena aiheena olivat maskit.

Suomessa maskikeskustelu politisoitui. *STM* teetti hallitukselle selvityksen kasvomaskien hyödyistä huhtikuussa, ja hallitus päätti sen pohjalta olla suosittelematta maskeja. Suomessa maskit toimivat politiikan välineenä, ja oppositio nosti ne esiin kritisoidessaan hallitusta. Ruotsissa vastaavia keskusteluja ei käyty, vaan oletusarvona oli, ettei maskeja suositella.

HS:ssa *STM*:n maskiselvitys asetettiin vastakkain hallituksen asettaman, maskeja suosittelleen tiedepaneelin ja WHO:n tilaaman *The Lancet*:issä julkaistun katsausartikkelin kanssa. Hämennystä herätti myös se, että THL:n pääjohtaja suositteli maskeja (HS 15.4.2020) mutta *STM* ja THL eivät (HS 19.4.2020). Lukijalle jäi epäselväksi, kuinka erilaisissa katsauksissa käsitellyn tutkimusnäytön vahvuutta tulisi arvioida tai kuinka suuri ero erilaisia *Sollen*-suosituksia antaneiden katsausten *Sein*-tilannekuville lopulta oli (ks. esim. HS 5.6.2020).

Yksi toistuva argumentti oli, että monet muut maat suosittelivat maskeja:

Maiden päättäjät todennäköisesti ajattelevat, että suojuksista ei ole suurta haittaa, mutta niistä voi olla silti hyötyä, jos ne estävät pärskeiden ja pisarapilvien leviämistä ilmaan. (HS 31.5.2020)

Suomessa ajateltiin, ettei niin moni muu maa voinut olla väärässä. *DN* puolestaan kirjoitti:

Monet muut maat ovat asettaneet [maskeja koskevia] määräyksiä tai pakkoja vähentääkseen uuden koronaviruksen leviämistä. Se ei tarkoita, että näiden maiden asiantuntijoilla olisi jotakin sellaista tietoa, jota ruotsalaisilla viranomaisilla ei ole. (DN 8.4.2020)

Ruotsissa on totuttu ajatukseen omasta poikkeuslaatuudesta, mikä on näkynyt myös pandemia-aikana (Giritli Nygren ja Olofsson 2021; Simons 2020). Niinpä siellä oli myös helpompi hyväksyä, että oma, poikkeuksellinen ratkaisu maskien suhteen oli oikea. *DN* pyrki kertomaan lukijalle mistä asiantuntijoiden eriävät näkemykset johtuvat:

Vaikuttaako monimutkaiselta? Se johtuu siitä, että kysymys ei ole yksinkertainen. Eikä siitä tee yhtään helpompaa, että asiantuntijat eivät ole keskenään samaa mieltä, mutta se johtunee lähinnä henkilökohtaisista vakaumuksista, joiden vuoksi olemassa olevaa tutkimustietoa tulkitaan eri tavoin. (DN 8.4.2020)

Eriävät näkemykset johtuivat siis pikemminkin vakaumuksista ja niihin perustuvista vaatimuksista (*Sollen*) kuin tutkitun tiedon pohjalta muodostuvista eriävistä tilannekuvista (*Sein*). *HS*:n maskikirjoituksissa taas tyypillisesti annettiin asiantuntijoiden avata tieteellisiä käsityksiä, jolloin *Sein/Sollen*-erottelujen tekeminen jäi lukijan vastuulle.

HS:n kirjoitukset olivat kokonaisuutena maskimyönteisiä: näkökulmakirjoituksissa kantaa otettiin yksinomaan maskien puolesta, ja lehti julkaisi käytännön ohjeita kangasmaskien valmistamiseen. *DN*:n suhtautuminen oli paljon varauksellisempaa. Maskeja käsiteltiin vain kahdessa artikkelissa (molemmat lääketiedetoimittajan kirjoittamia), jotka oli otsikoitu ”Yksinkertainen suusuoja ei riitä tartuntaa vastaan” (DN 1.4.2020) ja ”Suusuoja ei todennäköisesti ratkaisu” (DN 8.4.2020). Molemmissa kirjoittaja argumentoi maskisuosituksia vastaan.

DN:ssä ajatus maskien käyttämisestä oli lähellä Hallinin ulointa kehää. *FHM*:n linja, jonka mukaan maskeja ei tarvittu, taas sijoittui lähelle sisintä kehää. *DN* tuki viranomaisia siinä, missä *HS* kyseenalaisti niitä. *DN* myös otti suuremmin kantaa siihen, miten asiat ovat, ja pyrki ohjaamaan lukijan läpi asiantuntijatiedon viidakon, kun taas *HS* jätti lopullisten arvioiden tekemisen lukijalle. *DN* siis lähti *HS*:a voimakkaammin tekemään ”hyötyjournalismia” (Klemm ym. 2017, 4), jolla opastettiin lukijoita luottamaan viranomaisiin.

Johtopäätökset

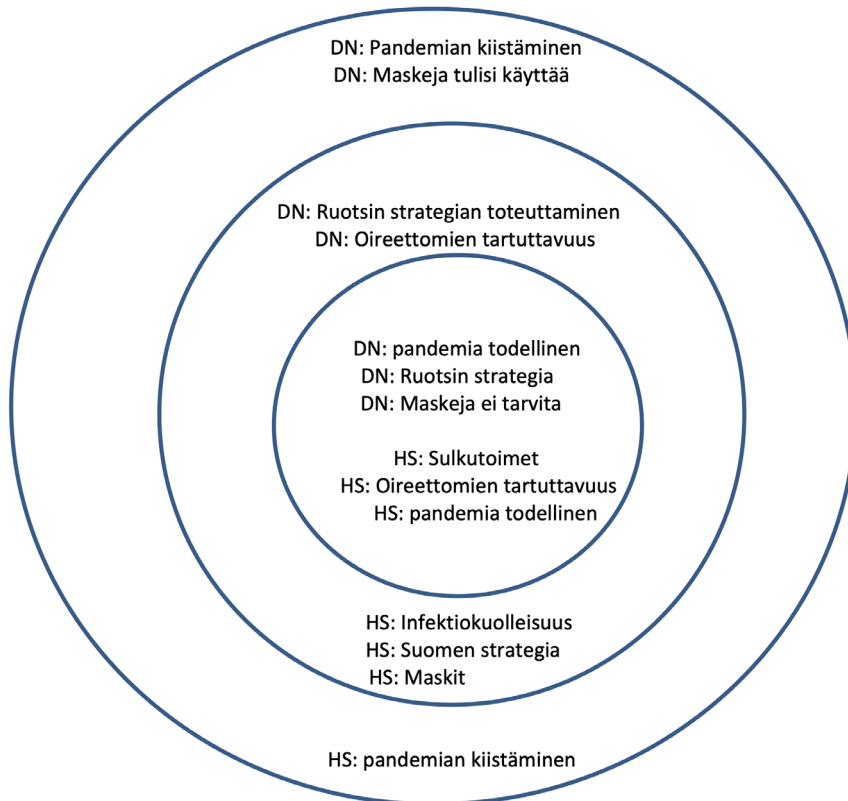
Tämän tiedejournalismia ja tieteellisen tiedon politisoitumista käsittelevän tutkimuksen kaksi ensimmäistä kysymystä koskivat sitä, 1) miten *HS* ja *DN* käsittelivät tutkimustuloksia koronasta (*Sein*) ja esitettyjä toimenpiteitä (*Sollen*), ja 2) miten tieteellisiin kysymyksiin liittyvät vastakainasettelut sijoittuivat Hallinin eri kehille.

Kuten kuviosta 2 ilmenee, Hallinin kehät näyttivät erilaisilta *HS*:ssa ja *DN*:ssä. *DN*:n uutisoinnissa tuki oman maan linjalle (hidastamisstrategia) oli sisäkehällä ja sitä kyseenalaistavat näkökulmat ulkokehällä. Keskikehällä debattia käytiinkin yksittäisistä keinoista, joilla yleisesti hyväksytyä strategiaa toteutettiin. *DN*:n uutisten *Sein*-tilannekuva rakentui pitkälti valtion-epidemiologi Anders Tegnellin kommenttien pohjalta.

HS:ssa tilanne oli päinvastainen: debattia käytiin nimenomaan strategiasta, mutta alkuvaiheessa yksittäisistä sulkutoimista vallitsi konsensus. Kysymys strategiasta sitä vastoin siirtyi nopeasti sisäkehältä keskikehälle. Strategiakeskustea käytiin aktiivisesti sosiaalisessa mediassa, missä saivat näkyvyyttä tukahduttamisstrategiaa ajavat kansainväliset verkostot (Väliverronen

ym. 2020). Niiden oli helpompi valtavirtaistaa ajatuksiaan Suomessa kuin Ruotsissa, ja niiden vaikutus näkyy selkeämmin *HS*:ssa kuin *DN*:ssä (Ks. Kangas 2023). Tämä puolestaan liittyy lehtien journalistisiin eroihin siinä, miten tieteen mustaa laatikkoa yritettiin avata: pyrittiinkö toimimaan Sharon Dunwoodyn (2021, 21–22) kuvaamana ”puolueettomana välittäjänä” vai tukemaan kansanterveysviranomaisia valistajaroolissa.

Kuvio 2. *HS*:n ja *DN*:n koronateemojen sijoittuminen Hallinin mallin sisä- keski- ja ulkokehille.

Ideologia voi vaikuttaa siihen, kuinka tieteellisistä kysymyksistä uutisoidaan (Carvalho 2007, Bakir 2010). Tutkimuksessani näkyikin, kuinka luonteeltaan ideologisten *Sollen*-kysymysten sijoittuminen eri kohtiin Hallinin kehillä voi se heijastua myös tieteellisten *Sein*-kysymysten ja niihin liittyvän mustan laatikon käsittelyyn mediassa: siihen, millaisista langoista Gaye Tuchmanin (1978, 82–103) esittämä faktisuuden verkko kudotaan. Vaikuttaa siltä, että *Sein*-kysymyksistä lähdetään helpommin esittämään eriäviä näkökulmia silloin, kun ne kytkeytyvät kiistanalaisiin *Sollen*-kysymyksiin.

Tämä näkyi esimerkiksi siinä, että kyseenalaistaessaan THL:n ja hallituksen valitsemaa koronastrategiaa (*Sollen*) *HS* esitti kiistanalaisina myös THL:n infektiokuolleisuusarvot (*Sein*), joihin strategia perustui. Silloin, kun *Sollen*-kysymyksestä ei ole poliittista erimielisyyttä, ei medias-

sakaan nähdä suurta tarvetta luodata eriäviä näkökulmia siihen kytkeytyvistä *Sein*-kysymyksistä. *HS*:n uutisoinnissa oireettomien tartuttavuus näyttäytyi itsestään selvänä, koska siihen ei liittynyt *Sollen*-kiistoja. *DN* puolestaan esitti asian kiistanalaisena, koska se liittyy Ruotsissa käytyyn yhteiskunnalliseen keskusteluun siitä, tulisiko oireettomien eristäytyä muista.

Kolmas tutkimuskysymys liittyy niin sanottuun tieteen mustaan laatikkoon, eli siihen missä määrin ja miten pandemiaa koskevaa tieteellistä tietoa ja siihen liittyviä kiistoja avattiin lukijalle. Yksi tapa käsitellä mustaa laatikkoa on Sharon Dunwoodyn (2021, 21–22) kuvaamaa toimintamalli, jossa tiedejournalismi esiintyy erilaisten näkökulmien ”puolueettomana välittäjänä”. Siinä lähtökohtana on, että toimittaja ei pysty arvioimaan tieteellisiä väitteitä sisällöllisesti, joten hän kertoo, mitä kaikkea niistä on sanottu. Toimittaja ei lähde itse avaamaan mustaa laatikkoa, vaan hän saattaa antaa äänen asiantuntijoille, jotka sitten itse perustelevat kantansa suorissa lainauksissa. *HS*:ssa tehtiin tyypillisesti näin.

Toinen vaihtoehto on lähteä arvioimaan tieteellisiä väitteitä sisällöllisesti ja näin ottaa selvemmin kantaa siihen, mikä on totuus *Sein*-kysymyksissä. Tällöin journalisti ainakin näennäisesti avaa tieteen mustan laatikon ja esittelee sen sisällön lukijalle helppotajuisesti. Terveyskriiseissä journalisti voi tällöin omaksua valistajaroolin, jossa hänen tehtävänään on terveystieteen näkemysten välittäminen ja perusteleva selkokielellä. Tiedejournalismilla on Esa Väliwerrosen (2023, 75) kuvailema tiedotus- ja valistustehtävä. *DN*:ssä toimittiin usein näin.

Molemmissa lähestymistavoissa on ongelmansa. Kun journalisti esittää erilaisia näkökulmia ja eri asiantuntijoiden perusteluja näkemyksilleen, jää lukijan punnittavaksi, mikä on lopulta totuus *Sein*-kysymyksissä. Päälle päin tämä vaikuttaa demokraattisemmalta toimintatavalta, joka vastaa journalismin ”objektiivisuuden” ihannetta. Myös ”puolueettomana välittäjänä” toimiva journalisti kuitenkin ottaa implisiittisesti kantaa siihen, mikä on legitiimiä tiedettä eli kenen näkökulmat ovat esittämisen arvoisia. Tällainen keskenään ristiriidassa olevien näkemysten tasapuolinen esittäminen saattaa myös vähentää lukijan luottamusta tieteseen ja lisätä terveystieteen liittyvää huolta (Chang 2015; Chinn ja Hart 2022).

Kun toimittaja pyrkii tuomaan esiin laajasti erilaisia näkökulmia johonkin tieteelliseen kysymykseen, saattavat tiedeyhteisössä marginaaliset näkökannat saada suhteetonta painoarvoa. Asiantuntijat ovatkin tuoneet esiin, että suomalaisessa koronajournalismissa kävi näin (Uutela ja Väliwerrosen 2023, 35). Suuren yleisen silmissä vakuuttavimmalta ei välttämättä vaikuta se asiantuntija, jolla on parhaat tiedot ja tieteelliset argumentit, vaan retoriset taidot voivat painaa enemmän. Ihmiset myös luottavat helposti niihin asiantuntijoihin, joiden näkemykset tukevat heidän omia mielipiteitään (Peters 2000, 379; Carpenter 2015) etenkin silloin, kun kyse on politisoituneesta kysymyksestä (Taber ja Lodge 2006). Koronakeskusteluun osallistuneet tukahduttamisstrategian kannattajat, joiden tieteellinen tausta ei ollut epidemiologiassa, saattoivat onnistua vastaamaan sellaisiin emotionaalsiin tarpeisiin, joihin perinteiset kansanterveysasiantuntijat eivät kyenneet vastaamaan (Pearce 2022).

Toisaalta kansanterveysviranomaiset eivät ole aina oikeassa, eikä tieteseen kytkeytyviä poliittisia kysymyksiä voi ratkaista puhtaasti teknisesti, vaan niihin liittyy aina arvovallintoja. On oma kysymyksensä, onko tieteestä kirjoittavan journalistin tehtävänä toimia tutkijoiden tai viranomaisien tiedotusosastona vai näitä kriittisesti arvioivana ”vahtikoirona” (Väliwerrosen 2016, 75). Tieteellisten väitteiden totuudellisuutta arvioiva journalisti perustaa

näkemyksensä lukemiinsa aineistoihin ja konsulttoimiinsa asiantuntijoihin. Mutta kuinka paljon tällöin tulisi avata prosessia, jolla nämä ovat valikoituneet? Esittäessään arvioita erilaisten tieteellisten väitteiden uskottavuudesta ja jättäessään pois itse epäuskottavina pitämiään näkökulmia journalisti asettuu tavallaan lukijan yläpuolelle: ajatuksena on, että oma kyky arvioida erilaisia väitteitä ja näkökulmia on parempi kuin lukijalla. Näin toki usein erikoistomittajan tapauksessa lieneekin.

DN oli rooliltaan tällä tavalla opastava. Erikoistuneet tiedetoimittajat toimivat portinvarti-joina, jotka pyrkivät pitämään marginaaliset näkemykset Hallinin ulkokehällä tai ainakin työn-tämään niitä kohti sitä. Lehtien välinen ero selittyy osittain sillä, että *DN*:llä oli käytössään lääketieteeseen erikoistunut toimittaja ja lehti käytti muutenkin enemmän tiedetoimittajia kuin *HS*. Aiemmasta tutkimuksesta nimittäin tiedetään, että terveyskriiseistä raportoidessaan erikoistomittajat ovat yleistoimittajia taipuvaisempia välittämään terveysviranomaisten näkökantoja sellaisenaan (Klemm ym. 2017, 12).

DN:n journalistien valistusroolissa on myös kuultavissa kaikuja Sven E. O. Hortin (2014, 79) kuvailemasta ruotsalaisessa yhteiskunnassa aiemmin voimakkaana vallinneesta sosialidemokraattisesta kansankotiajattelusta, jonka keskeinen ajatus oli, että valtio pitää huolta yksilöstä ja tietää tätä paremmin, mikä on tälle hyväksi. On puhuttu myös ”sosiaalisesta insinööritaidosta” (*socialingenjörskap*), jolla ihmisiä ohjattiin oikeaan suuntaan (Hirdman 2006, 181–208). Tästä näkökulmasta valtiolta auktoriteettinsa saavat Tegnell ja FHM tiesivät parhaiten, miten korona-kriisissä tuli toimia. *DN* ja lääketiedetoimittaja puolestaan toteuttivat velvollisuuttaan yhteisen hyvän edistäjänä välittämällä helppotajuisesti Tegnellin/FHM:n sanomaa lukijoille.

Tämä liittyy neljänteen tutkimuskysymykseeni, eli lehdissä käsitelyjen tieteellisten ristiriitojen suhteeseen maan valitsemaan viralliseen koronalinjaan: missä määrin uutisointi haastoi tai legitimoivat kansallista linjaa? Tässä keskeistä on, ketä ja minkä tahojen edustajia haastateltiin ja kenelle annettiin ääni. *DN* asettui siis usein tukemaan FHM:ä voimakkaammin kuin *HS* THL:ta.

Valtion ja median suhdetta tarkastelevassa tutkimusperinteessä ajatellaan, että media ei kyseenalaista vallanpitäjien toimia niin kauan kuin niistä vallitsee konsensus poliittisessa eliitissä (ks. esim. Hallin 1986, 10, 116–118; Bennett 1990; Mullen ja Klaehn 2010). Tässä tutkimuksessa tekemäni havainnot tukevat tätä teoriaa. *DN* legitimoivat maansa kansallista koronalinjaa paljon voimakkaammin kuin *HS*, joka lähti jopa kyseenalaistamaan sitä. Tämä heijastelee Suomen ja Ruotsin poliittisten eliittien kantoja: Ruotsissa koronatoimista vallitsi pidempään laaja konsensus, kun taas Suomessa ne politisoituivat aiemmin ja voimakkaammin.

Politisoituminen näkyy siinä, että Suomessa koronatoimet henkilöityivät pääministeri Sanna Marinin ja perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuruun, eli poliitikkoihin. Ruotsissa taas päätökset näyttäytyivät teknisinä kysymyksinä, jotka henkilöityivät asiantuntijaan: valtion-epidemiologi Anders Tegnelliin. Suomessa oppositio kohdisti kritiikkiä hallituksen koronalinjauksiin, mikä näkyi esimerkiksi myöhemmin syksyllä 2020 maskeihin liittyneessä luottamus-äänestyksessä (Yle 14.10.2020). THL:n rooli hallituksen neuvonantajana kytki THL:n arviot poliittiseen päätöksentekoon, jolloin ne nähtiin itsessään poliittisina. Ruotsissa taas FHM:n asema itsenäisenä asiantuntijatahona, jolla oli omaa toimivaltaa, suojasi sen linjauksia poliittisoinnista. Tämä heijastui lehtien tapaan käsitellä näitä instituutiota ja niiden arvioita siten, että *DN* omaksui valistajaroolin (teknisen tiedon välittäminen lukijoille), kun taas *HS*:lla oli

enemmän pyrkimyksiä toteuttaa vahtikoiraroolia (THL:n suositusten ja hallituksen päätösten kriittinen arvioiminen).

Valtion ja median suhdetta käsittelevän teorian näkökulmasta on olennaista, että Suomessa kritiikkiä THL:ta kohtaan tuli poliittisen eliitin sisältä. Jopa hallituksessa saatettiin irrottautua THL:n kannoista (HS 16.5.2020). Näyttäytyipä valtiovaltaan kytköksissä oleva ”kansanterveysliittikin” erimielisenä, kun THL:n pääjohtaja teki omia irtiottojaan julkisuudessa. Ruotsin vallonpitäjien parissa vallitsi puolestaan pidempään konsensus maan koronatoimista, jolloin mediakaan ei lähtenyt niitä kyseenalaistamaan. Suomessa eriävät näkökulmat tulivat osaksi mediakeskustelua samoihin aikoihin, kun poliittisen eliitin konsensus alkoi rakoilla.

Tutkimukseni käsittelee kevättä 2020, jolloin Suomen ja Ruotsin koronalinjojen välinen ero oli suurimmillaan. Sittemmin maat lähentyivät toisiaan: Ruotsin linjaa tiukennettiin, eikä Suomessa enää myöhemmin otettu käyttöön yhtä kovia rajoituksia kuin epidemian alussa. Onkin kiinnostava jatkotutkimuksen aihe, näkyikö tämä HS:n ja DN:n uutisoinnissa ja alkoi- vatko lehdet muistuttaa enemmän toisiaan. Pandemian jälkeisestä perspektiivistä moni huhti- toukokuun 2020 kiista näyttää epäolennaiselta. Esimerkiksi tukahduttamisstrategia ei enää vaikuta olevan suomalaisten journalistien silmissä uskottava (ks. Uutela ja Väliverronen 2023, 37) – onhan HS:n johtava tiedetoimittajakin myöntänyt olleensa väärässä siihen uskoessaan (HS 27.1.2022).

Ruotsissa maan linja nähtiin tieteeseen (*Sein*) ja avoimuuteen perustuvana (ks. esim. DN 13.5.2020). Eräät ruotsalaiset tutkijat puhuvatkin kansanterveysnationalismista (*folkhälsorationalism*) (Giritli Nygren ja Olofsson 2021). Termillä he viittaavat eräänlaiseen kansalliseen hybriikseen, jossa Ruotsin monista muista maista poikkeava linja nähtiin muita maita parempana ja oikeana. Tällaisella kansallisella hybriiksellä on pitkä historiallinen tausta. Vuonna 1936 ilmestyneessä, paljon huomiota saaneessa kirjassaan *Sweden: The Middle Way* amerikkalainen journalisti Marquis Childs kuvaa Ruotsin menestyksellistä keskitietä kapitalismin ja sosialismin välillä. Samanlainen näkemys ilmenee Giritli Nygrenin ja Olofssonin mukaan maan tavassa kuvata oma koronalinja keskitienä täysin avonaisen ja kokonaan suljetun yhteiskunnan välillä. Suomessa näkemykset oman maan linjasta olivat vaatimattomampia ja ristiriitaisempia, mikä myös heijastui HS:n journalistiseen otteeseen.

Kiitokset

Kiitän vertaisarvioijia ja Media & viestintä -lehden toimittajaa rakentavista kommentista ja hyödyllisistä parannusehdotuksista.

Rahoitus

Tämä tutkimus on toteutettu Helsingin Sanomien Säätiön rahoituksella.

Viitteet

- 1 Käsitemaria is/ought lienee ensimmäisenä käyttänyt skotlantilainen filosofi David Hume (1711–1776) teoksessaan *A Treatise of Human Nature* (julkaistu 1739–40). Humeen mukaan siitä, miten asiat ovat, ei voi suoraan vetää johtopäätöksiä siitä, kuinka asioiden tulisi olla. Myöhemmin käsitemaria siirtyi saksankieliseen filosofiaan ja klassiseen sosiologiaan, ks. esim. MacIntyre (1981), Cohon (2018).
- 2 Mediaregiimillä tarkoitetaan tässä tiettyyn historialliseen kontekstiin sijoittuvaa, suhteellisen vakaata joukkoa instituutioita, normeja, prosesseja ja toimijoita, jotka määrittävät mediatuottajien ja -kuluttajien odotuksia ja käytäntöjä.
- 3 Aineistoni on tallennettu Yhteiskuntatieteelliseen tietokantoon nimellä *Korona-aiheinen tiedeuutisointi Helsingin Sanomissa: lehtiaineisto 2020* (FSD3723).
- 4 Tai THL:n Mika Salmisella myöhemmin julkaistussa haastattelussa (HS 7.5.2020).

Kirjallisuus

- Ahva, Laura, Arjen van Dalen, Jan Fredrik Hovden, Guðbjörg Hildur Kolbeins, Monica Löfgren Nilsson, Morten Skovsgaard ja Jari Väliverronen. 2017. "A Welfare State of Mind?" *Journalism Studies* 18 (5): 595–613.
- Alström, Vivvi. 2020. "Sverige överlagset hårdast coviddrabbat i Norden". *Dagens medicin* 1.6.2022. <https://www.dagensmedicin.se/specialistomraden/infektion/sverige-overlagset-hardast-covid-drabbat-i-norden/>
- Bakir, Vian. 2010. "Media and risk." *Journal of Risk Research* 13 (1): 5–18.
- Bennett, W. Lance. 1990. "Toward a Theory of Press-State Relations in the United States." *Journal of Communication* 40 (2): 103–127.
- Boykoff, Maxwell T. ja Jules M. Boykoff. 2004. "Balance as bias: global warming and the US prestige press." *Global Environmental Change* 14: 125–136.
- Brüggemann, Michael, Sven Engesser, Florin Büchel, Edda Humprecht ja Laia Castro. 2014. "Four Empirical Types of Western Media Systems." *Journal of Communication* 64: 1037–1065.
- Büchel, Florin, Edda Humprecht, Laia Castro-Herrero, Sven Engesser ja Michael Brüggemann. 2016. "Building Empirical Typologies With QCA: Toward a Classification of Media Systems." *The International Journal of Press/Politics* 21 (2): 209–232.
- Carvalho, Anabela. 2007. "Ideological cultures and media discourses on scientific knowledge: re-reading news on climate change." *Public Understanding of Science* 16 (2): 223–243.
- Carpenter, Delesha M. 2015. "Conflicting health information: a critical research need." *Health Expectations* 19 (6): 1173–1182.
- Chadwick, Andrew. 2017. *The Hybrid Media System*. New York: Oxford University Press.
- Chang, Chingching. 2015. "Motivated Processing: How People Perceive News Covering Novel or Contradictory Health Research Findings." *Science Communication* 37 (5): 602–634.
- Childs, Marquis. 1948 [1936]. *Sweden: The Middle Way*. Lontoo: Penguin Books.
- Chinn, Sedona ja Sol P. Hart. 2022. "Can't You All Just Get Along? Effects of Scientific Disagreement and Incivility on Attention to and Trust in Science." *Science Communication* 44 (1): 108–129.
- Cohon, Rachel. 2018. "Hume's Moral Philosophy". Teoksessa *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2018 Edition), toimittanut Edward N. Zalta. <https://plato.stanford.edu/archives/fall2018/entries/hume-moral/>
- Dixon, Helen, Maree Scully, Melanie Wakefield ja Michael Murphy. 2009. "The prostrate cancer screening debate." *Public Understanding of Science* 18 (1): 115–128.
- Dunwoody, Sharon. 2021. "Science Journalism. Prospects in the digital age." Teoksessa *Routledge Handbook of Public Communication of Science and Technology*, toimittaneet Massimiano Bucchi ja Brian Trench, 14–32. Lontoo ja New York: Routledge.
- Eskola, Jari ja Juha Suoranta. 2008. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Fairclough, Norman. 1995. *Media Discourse*. Lontoo, New York, Sydney, Auckland: Arnold.
- Fishman, Mark. 1980. *Manufacturing the News*. Austin: University of Texas Press.
- Freedman, Des. 2015. "Paradigms of Media Power." *Communication, Culture and Critique* 8 (2): 273–289.
- Girtli Nygren, Katarina ja Anna Olofsson. 2021. "Swedish exceptionalism, herd immunity and the welfare state." *Current Sociology Monograph* 69 (4): 529–546.
- Guest, Greg, Kathleen M. MacQueen ja Emily E. Namey. 2012. *Applied Thematic Analysis*. Lontoo: Sage.

- Hall, Stuart, Charles Critcher, Tony Jefferson, John Clarke ja Brian Roberts. 1978. *Policing the Crisis*. Lontoo: Macmillian Education.
- Hallin, Daniel C. 1986. *The 'Uncensored War': The Media and Vietnam*. New York: Oxford University Press.
- Hallin, Daniel C. ja Paolo Mancini. 2004. *Comparing Media Systems: Three Models of Media and Politics*. New York: Cambridge University Press.
- Hansen, Anders. 1994. "Journalistic practices and science reporting in the British press." *Public Understanding of Science* 3 (2): 111–134.
- Harjuniemi, Timo. 2020. *Asiantuntijoita vai asiansa ajajia?* Helsinki: Unigrafia.
<https://www.hssaatio.fi/wp-content/uploads/2020/12/Asiantuntijoita-vai-asiansa-ajajia.pdf>
- Harjuniemi, Timo. 2021. "Talouden asiantuntijoiden uskottavuuden hierarkia suomalaisten talous- ja politiikan toimittajien silmin." *Media & viestintä* 44 (3): 30–51.
- Herman, Edward S. ja Noam Chomsky. 1995 [1988]. *Manufacturing Consent. The Political Economy of the Mass Media*. Lontoo: Vintage Books.
- Hirdman, Yvonne. 2006. *Det tänkande hjärtat. Boken om Alva Myrdal*. Tukholma: Ordfront.
- Hort, Sven E. O. 2014. *Social Policy, Welfare State, and Civil Society in Sweden. Volume 1: History, Policies, and Institutions 1884-1988*. Lund: Aktiv förlag.
- HS 27.1.2022. Tunnustan sitkeästi elättämäni turhan luulon koronaviruksesta. Annikka Mutanen. Kolumni.
- Huhtasalo, Jenni. 2022. *Asiantuntijuus, digitaalinen teknologia ja moniaineksiset toimijaverkostot*. Väitöskirja, Tampereen yliopisto.
- Hume, David. 1978 [1739–40]. *A Treatise of Human Nature*. Oxford: Clarendon Press.
- Jallinoja, Piia ja Esa Välvirronen. 2021. "Suomalaisten luottamus instituutioihin ja asiantuntijoihin COVID-19-pandemiassa." *Media & viestintä* 44 (1): 1–24.
- Kangas, Kaisa. 2022. "Auki vaiko kiinni? Kouluja koskeva koronakeskustelu Suomen, Ruotsin ja Japanin valtalehdissä." *Yhteiskuntapolitiikka* 87 (4): 397–405.
- Kangas, Kaisa. 2023. "Kansanterveysvalistusta ja vaihtoehtoisia tietämystä: Asiantuntijuus Helsingin Sanomien ja Dagens Nyheterin koronakirjoituksissa keväällä 2020." *Yhteiskuntapolitiikka* 88 (4): 345–356.
- Kautto, Mikko ja Kati Kuitto. 2021. "The Nordic Countries." Teoksessa *The Oxford Handbook of the Welfare State*, toimittaneet Daniel Béland, Kimberly J. Morgan, Herbert Obinger ja Christopher Pierson, 803–825. Oxford: Oxford University Press.
- van Kempen, Hetty. 2007. "Media-Party Parallelism and Its Effects: A Cross-National Comparative Study." *Political Communication* 24, 303–320.
- Kitzinger, Jenny. 1999. "Researching risk and the media." *Health, Risk & Society* 1 (1): 55–69.
- Klemm, Celine, Enny Das ja Tilo Hartmann. 2019. "Changed priorities ahead." *Journalism* 20 (9): 1223–1241.
- Lehmkuhl, Markus ja Hans Peter Peters. 2016. "Constructing (un-)certainty: An exploration of journalistic decision-making in the reporting of neuroscience." *Public Understanding of Science* 25 (8): 893–908.
- Lewis, Tanya. 2022. "How the Pandemic Remade Science Journalism. It's no longer possible to separate science and politics." *Scientific American*. <https://www.scientificamerican.com/article/how-the-pandemic-remade-science-journalism/>
- MacIntyre, Alasdair. 1981. *After Virtue: A Study in Moral Philosophy*. Notre Dame: University of Notre Dame Press.
- Mueller, John E. 1970. "Presidential Popularity From Truman to Johnson." *American Political Science Review* 64 (1): 18–34.
- Mullen, Andrew ja Jeffery Klaehn. 2010. "The Herman-Chomsky Propaganda Model: A Critical Approach to Analysing Mass Media Behaviour." *Sociology Compass* 4 (4): 215–229.
- Mäkinen, Maarit. 2023. "Kansalaisaktivistit vai pandemiankieltäjät? Vaihtoehtoiset äänet journalistisessa mediassa COVID-19-pandemian aikana." *Media & viestintä* 46 (3): 51–67. <https://doi.org/10.23983/mv.137062>
- Ojala, Markus. 2022. "Sotautisointi on propagandan läpäisemää." *Politiikasta* 7.6.2022.
<https://politiikasta.fi/sotautisointi-on-propagandan-lapaisemaa/>
- Pearce, Warren. 2022. "What does Covid-19 mean for expertise?" *University of Sheffield blog*.
<https://www.sheffield.ac.uk/ihuman/what-does-covid-19-mean-expertise-case-tomas-pueyo>
- Peters, Hans Peter. 2000. "The committed are hard to persuade. Recipients' thoughts during exposure to newspaper and TV stories on genetic engineering and their effects on attitudes." *New Genetics and Society* 19 (3): 365–381.
- Simons, Greg. 2020. "Swedish Government and Country Image during the International Media Coverage of the Coronavirus Pandemic Strategy." *Journalism and Media* 2020 1 (1): 41–58.

- Statistics Finland, Statistics Iceland, Statistisk sentralbyrå (Statistics Norway), Statistics Denmark & SCB. 2022. "The Nordics during the first phases of COVID-19." <https://www.ssb.no/en/helse/helseforhold-og-levevaner/artikler/the-nordics-during-the-first-phases-of-covid-19>
- Taber, Charles S. ja Milton Lodge. 2006. "Motivated Skepticism in the Evaluation of Political Beliefs." *American Journal of Political Science* 50 (3): 755-769.
- Trench, Brian. 2008. "Internet: Turning science communication inside out?" Teoksessa *Handbook of Public Communication of Science and Technology*, toimittaneet Brian Trench ja Massimiano Bucchi, 185–198. Lontoo ja New York: Routledge.
- Tuchman, Gaye. 1978. *Making News. A Study in the Construction of Reality*. New York: The Free Press.
- Utt, Jamie ja Kate Short. 2018. "Critical Content Analysis: A Flexible Method for Thinking with Theory." *Understanding and Dismantling Privilege* 8 (2): 1–7.
- Uutela, Elina ja Esa Välvirronen. 2023. "Konsensuksesta kiistoihin: Asiantuntijoiden ja uutismedian yhteistyö koronapandemiassa 2020–2021." *Media & Viestintä* 46 (4): 23–44.
- Valtioneuvoston kanslia. 2021. "Koronakriisiin liittyviä ajankohtaisia tutkimustuloksia maailmalta ja Suomesta". Valtioneuvoston kanslia 9/2021. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163287/COVID-19-tutkimuskatsaus%209-2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Välvirronen, Esa. 2016. *Julkinen tiede*. Tampere: Vastapaino.
- Välvirronen, Esa, Salla-Maaria Laaksonen, Mikko Jauho ja Piia Jallinoja. 2020. "Liberalists and data-solutionists". *Journal of Science Communication* 19 (05), Article 10. <https://doi.org/10.22323/2.19050210>
- Välvirronen, Jari. 2022. "Political Journalism Content in a New Era: The Case of Finnish Newspapers, 1995–2015." *European Journal of Communication* 37 (4): 373–392.
- Wilska, Terhi-Anna, Anu Sirola, Julia Nuckols ja Jussi Nyrhinen. 2021. *Koronavuosi kolmessa maassa: tutkimus COVID-19 -pandemian vaikutuksista arkeen, kulutukseen ja digikäyttämiseen Suomessa, Ruotsissa ja Iso-Britanniassa*. Jyväskylällä: Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/76717>
- Yle 13.3.2020. THL:n mukaan nyt ollaan lähellä epidemian kynnystä – tartuntoja tällä hetkellä 155. <https://yle.fi/a/3-11254195>
- Yle 14.10.2020. Eduskunta äänesti ministeri Krista Kiurun luottamuksesta – mutta mitä se tarkoittaa? Hakahuhta, Ari. <https://yle.fi/a/3-11592072>

Aineistolähteet

- DN 1.3.2020. Folkhälsomyndigheten: "Barn smittar inte i samma utsträckning som vuxna". Alexandra Carlsson Tenitskaja. Uutinen. <https://www.dn.se/nyheter/sverige/folkhalsomyndigheten-barn-smittar-inte-i-samma-utstrackning-som-vuxna/>
- DN 17.3.2020. Ska vi ställa in oss på att sitta hemma till hösten 2021? Maria Gunther. Näkökulma. <https://www.dn.se/nyheter/vetenskap/aria-gunther-ska-vi-stalla-in-oss-pa-att-sitta-hemma-till-hosten-2021/>
- DN 20.3.2020a. Detta vet vi om när man är som mest smittsam. Amina Manzoor. Näkökulma. <https://www.dn.se/nyheter/vetenskap/amina-manzoor-detta-vet-vi-om-nar-man-ar-som-mest-smittsam/>
- DN 20.3.2020b. Så skiljer du på falska och riktiga experter. Karin Bojs. Analyysi. <https://www.dn.se/nyheter/vetenskap/karin-bojs-sa-skiljer-du-pa-falsa-och-riktiga-expert/>
- DN 22.3.2020. Inget modernt samhälle kan tolerera massdöd. Peter Wolodarski. Pääkirjoitus. <https://www.dn.se/ledare/peter-wolodarski-inget-modernt-samhalle-kan-tolerera-massdod/>
- DN 27.3.2020. Mata inte trollden med coronamodeller. Karin Bojs. Analyysi. <https://www.dn.se/nyheter/vetenskap/karin-bojs-mata-inte-trollden-med-coranamodeller/>
- DN 1.4.2020. Enkelt munskydd räcker inte mot smittan. Ingmar Nevéus. Uutinen. <https://www.dn.se/nyheter/varlden/enkelt-munskydd-racker-inte-mot-smittan/>
- DN 2.4.2020. Kan den som inte har symtom smitta andra? Amina Manzoor. Näkökulma. <https://www.dn.se/nyheter/vetenskap/kan-den-som-inte-har-symtom-smitta-andra/>
- DN 8.4.2020. Munskydd sannolikt inte lösningen. Amina Manzoor. Näkökulma.
- DN 8.5.2020. Giesecke: Om ett år är övriga Norden i kapp Sveriges dödstal. Clas Svahn. Uutinen. <https://www.dn.se/nyheter/sverige/giesecke-om-ett-ar-ar-ovriga-norden-i-kapp-sveriges-dodstal/>
- DN 13.5.2020. Därför blev svenskarna folkhälsopatrioter. Kristofer Ahlström ja Hugo Lindkvist. Näkökulma. <https://www.dn.se/kultur-noje/darfor-blev-svenskarna-folkhalsopatrioter/>

- DN 14.5.2020a. Epidemiolog: Vi måste sammanställa fler svar. Agnes Laurell. Uutinen.
<https://www.dn.se/nyheter/sverige/epidemiolog-vi-maste-sammanstalla-fler-svar/>
- DN 14.5.2020b. Det här är flockimmunitet – och därför är det kontroversiellt. Amina Manzoor. Näkökulma.
<https://www.dn.se/nyheter/vetenskap/amina-manzoor-det-har-ar-flockimmunitet-och-darfor-ar-det-kontroversiellt/>
- DN 19.5.2020. Annika Linde: En månads stängning hade gett oss tid. Clas Svahn. Uutinen.
<https://www.dn.se/nyheter/sverige/annika-linde-en-manads-stangning-hade-gett-oss-tid/>
- DN 29.5.2020. Professor: Jag tror att viruset går att utrota lokalt. Clas Svahn. Uutinen.
<https://www.dn.se/nyheter/sverige/professor-jag-tror-att-viruset-gar-att-utrota-lokalt/>
- HS 14.3.2020. Epidemiaa ei enää yritetä estää vaan hidastaa. Annikka Mutanen. Uutinen.
- HS 15.3.2020 Hus: Matkalta voi tulla heti töihin. Juho Jokinen. Uutinen.
- HS 17.3.2020 Tutkimus: oireetonkin voi tartuttaa. Katri Kallionpää. Uutinen.
- HS 18.3.2020. Suomi sulki itsensä verraten varhain. Annikka Mutanen ja Pekka Mykkänen. Uutinen.
- HS 19.3.2020. THL:n arviot ovat tarkentumassa. Paavo Teittinen ja Maria Manner. Uutinen.
- HS 26.3.2020. Ulos poikkeustilasta. Maria Manner, Tommi Nieminen ja Paavo Teittinen. Uutinen.
- HS 2.4.2020. Maskit tulisi säästää korkean riskin tilanteisiin. Suvi Vihavainen. Uutinen.
- HS 15.4.2020. THL:n pääjohtaja suosittelee kangassuojia. Sara Vainio. Uutinen.
- HS 19.4.2020. STM ja THL eivät suositte kangasmaskien käyttöä. Heli Saavalainen. Uutinen.
- HS 5.5.2020. Raportti kertoo, miten rajoitteet vaikuttaisivat epidemian kulkuun. Annikka Mutanen. Uutinen.
- HS 7.5.2020. Mihin tietoon Suomen koronalinja perustuu? Liisa Kauppinen. Uutinen.
- HS 12.5.2020 Tuliko Suomesta koronasodan pottävä rintama? Pekka Mykkänen. Näkökulma.
- HS 13.5.2020. Hallituksen linjassa on yhä epäselvyyttä. Paavo Teittinen. Näkökulma.
- HS 16.5.2020. Marin irtisanoutui THL:n esittämistä näkemyksistä. Paavo Teittinen. Uutinen.
- HS 31.5.2020. Suojuksista on edessä vaikea päätös. Teija Sutinen. Analyysi.
- HS 5.6.2020. Kiista kasvomaskien hyödyistä jatkuu. Mikko Puttonen. Uutinen.

English abstract

Journalism as public health educator and critic: covid policy and scientific disputes in Helsingin Sanomat and Dagens Nyheter in spring 2020

This study compares the approaches of the Finnish newspaper *Helsingin Sanomat* (*HS*) and the Swedish newspaper *Dagens Nyheter* (*DN*) in reporting scientific information related to the Covid-19 pandemic in spring 2020. The focus is on differing perspectives on scientific questions. Key research questions include the relationship between reporting and Covid-19 policies, the presentation of differing viewpoints and how scientific controversies were addressed. From the collected data, articles that featured differing opinions on science were identified. The newspapers addressed scientific uncertainty differently. *HS* presented various expert voices. The coverage was technical and detailed. *DN* presented scientific findings in a more accessible manner, often using the journalist's voice. *DN* also took a clearer stance on what constituted credible science. The state epidemiologist Anders Tegnell often evaluated the credibility for *DN*, a role that was more prominent than THL's Mika Salminen's in *HS*. Thus, *DN* assumed a more pronounced "educator" role than *HS*.

Keywords: covid-19, science communication, newspapers, scientific disputes

Kirjoittaja

Kaisa Kangas, FT (matematiikka), FM (Itä-Aasian tutkimus), vapaa tutkija

Kaisa Kangas opettaa matematiikkaa Helsingin yliopistolla. Hän on kiinnostunut tiedeviestinnästä ja kirjoittanut populaareja artikkeleita erilaisista matematiikkaan liittyvistä aiheista mm. *Tiede*-lehteen ja *Helsingin Sanomiin*. Hänen Itä-Aasian tutkimuksen pro gradu -työnsä käsitteli Japania koskevaa koronauutisointia.